

Bildande av naturreservatet Rörmar i Östhammars kommun

Beslut

Länsstyrelsen förklarar med stöd av 7 kap. 4 § miljöbalken det område som markerats på bifogad karta, bilaga 1, som naturreservat.

Beslutet riktar sig till var och en, fastighetsägare och innehavare av särskild rätt, vars rättigheter att använda mark- och vattenområden berörs inom reservatsområdet.

För att uppnå och tillgodose syftet med naturreservatet beslutar länsstyrelsen med stöd av 7 kap. 5, 6 och 30 §§ miljöbalken samt 22 § första stycket förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. att nedan angivna föreskrifter ska gälla för naturreservatet.

Föreskrifter beslutade med stöd av 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. träder i kraft den 12 december.

Naturreservatets namn ska vara Rörmar.

Länsstyrelsen fastställer i enlighet med 3 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. bifogad skötselplan, bilaga 4, för naturreservatets långsiktiga vård.

Syftet med naturreservatet

Syftet med naturreservatet är att skydda, vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter, bevara biologisk mångfald samt att tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Det preciserade syftet med naturreservatet är att:

- bevara och vårda ett större lövrikt område, med lövsuccessioner i olika stadier, lämpligt för vitryggig hackspett och andra fågelarter,
- bevara, vårda och återställa lövrika blandskogar, ädellövrika lundar, lövsumpskogar och öppna våtmarker samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,

- bevara, vårda och återställa områdets kulturpräglade naturmiljöer såsom skogsbryn, betespräglade skogar, spärrgreniga träd, backar och öppna gräsmarker,
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att:

- skogsbruk och exploaterande verksamhet förbjuds inom naturreservatet,
- lövsuccessioner vårdas genom uthuggning eller ringbarkning av gran,
- död lövved skapas genom ringbarkning eller liknande åtgärder,
- spärrgreniga träd frihuggs,
- hävdpräglade bryn mot våtmarker och odlingsmark hålls fria från gran och igenväxningsvegetation,
- öppna kärr och gräsmarker hålls öppna genom röjning och slåtter,
- skogsbete införs,
- åtgärder som gynnar prioriterade arter genomförs,
- diken som inte omfattas av markavvattningsföretag (eller annan befintlig tillståndsgiven vattenverksamhet) läggs igen, men endast om detta kan ske på ett sätt som inte försumpar mark utanför reservatet,
- parkeringsplats, stigar och andra anordningar för friluftslivet anordnas.

Skälen för beslutet

Naturreservatets prioriterade bevarandevärden och därmed skälen för beslutet utgörs av lövrika skogar i olika successionsstadier, ädellövrika lundar, lövsumpskogar, betespräglade skogar samt en mosaik av öppna och mer slutna miljöer i våtmarken, såsom ängar, buskmarker och lövrika bryn. Prioriterade strukturer är gamla lövträd, hållar, solexponerade aspar, tallar och ädellövträd, senvuxna träd samt död och döende lövved. Särskilt skyddsvärda arter är sådana som är knutna till lövskogar, lövsuccessioner och gräsmarker. Områdets betydelse för friluftslivet är också ett prioriterat värde.

Föreskrifter

A. Föreskrifter om inskränkningar i rätten att använda mark- och vattenområden (7 kap 5 § andra stycket miljöbalken)

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att:

1. utföra skogsbruksåtgärder, såsom att avverka, röja, så, plantera, markbereda, bryta stubbar eller upparbeta vindfällan, eller på annat sätt skada eller föra bort levande eller döda träd eller buskar, med undantag för att
 - röja på jaktpass markerade på karta, bilaga 2, och i befintliga skjutgator i anslutning till dessa,
 - röja vid jakttorn och i tillhörande skjutgator som uppförts enligt föreskrift A12,
 - röja inom fem meter från hus och andra byggnader,
 - fälla enstaka träd eller kapa grenar som utgör fara för människor, byggnad eller anordning efter överenskommelse med förvaltaren av reservatet,
2. uppföra byggnad, torn, mast, vindkraftverk eller anlägga väg, uppställningsplats för fordon, stig, spång, stängsel eller annan anläggning eller anordning med undantag för att
 - uppföra stängsel vid beteshävd,
 - uppföra anläggningar för vilket länsstyrelsen lämnat tillstånd enligt föreskrift A12,
3. anlägga mark- eller luftledning,
4. förändra reservatsområdets topografi, hydrologi, yt- eller dräneringsförhållanden, såsom att gräva, spränga, schakta, fylla ut, borra, dämna, markavvattna, dränera, underhållsrensa dike eller på annat sätt föra bort vatten med undantag för att underhålla diken för vilket länsstyrelsen lämnat tillstånd enligt föreskrift A11,
5. anordna upplag, deponera eller dumpa,
6. använda kemiska eller biologiska bekämpningsmedel,
7. tillföra kalk, växtnäringsämnen eller andra ämnen,
8. sätta upp eller upplåta plats för skylt eller liknande,
9. sätta upp saltsten, anlägga åtel eller utfodra vilt,

10. så eller inplantera växt-, svamp eller djurart med undantag för att sätta ut fisk eller flodkräfta i område markerat på karta, bilaga 2.

Det är förbjudet att utan länsstyrelsens tillstånd

11. underhålla befintliga diken om det behövs för att undvika försumpning eller skada på mark utanför reservatet. För diken som omfattas av befintlig tillståndsgiven vattenverksamhet inklusive markavvattning behövs inget tillstånd,
12. uppföra jakttorn och tillhörande skjutgator på ny plats.

Undantag från föreskrifterna under A

Föreskrifterna under A ovan ska inte utgöra hinder för att:

- förvaltaren av naturreservatet, eller den som förvaltaren uppdrar åt, genomför de åtgärder som behövs för att tillgodose syftet med naturreservatet och som framgår av föreskrifterna under B ovan,
- jakträttsinnehavaren bedriver jakt och medför okopplad hund inom ramen för jaktlagstiftningen, skyltar, snitslar eller sätter upp andra markeringar i samband med jakt samt framför motordrivet fordon i terrängen vid uttransport av fälld älg, hjort, vildsvin eller björn under förutsättning att inga skador eller bestående körspår uppstår,
- underhålla vägar och vägdiken,
- personal inom polisen, sjukvården eller räddningstjänsten vid insatser använder motordrivet fordon och okopplad hund samt vid behov vidtar andra åtgärder. Anmälan ska om möjligt göras till länsstyrelsen i förväg, annars snarast efter genomförandet,
- utföra befintlig tillståndsgiven vattenverksamhet inklusive markavvattning och muddring,
- genomföra biologiska undersökningar som inte skadar bevarandevärdena. För sådana undersökningar krävs dock länsstyrelsens tillstånd.

B. Föreskrifter om vad ägare och innehavare av särskild rätt till fastighet förpliktas att tåla (7 kap 6 § miljöbalken)

Ägare och innehavare av särskild rätt skall tåla att följande anordningar utförs och att följande åtgärder vidtas:

1. utmärkning av naturreservatets gränser,
2. uppsättning och underhåll av informationsskyltar,

3. anläggande och underhåll av parkeringsplats, stigar och leder, spänger, sittbänkar, rastbord, eldstäder och vedförråd,
4. naturvårdsinriktad röjning, luckhuggning, frihuggning, trädfällning, skapande av död ved, slätter, bete samt uppförande av stängsel vid bete,
5. uppsättning av stängsel för att förhindra bete på ungträd,
6. bortförande av fällda eller vindfällda träd eller buskar som förhindrar eller försvårar bete eller brynskötsel,
7. tillfälliga upplag i samband med reservatets skötsel,
8. uppförande av voljär och utsättning samt utfodring av fågel som stödåtgärd för hotad eller missgynnad art,
9. mekanisk bekämpning av invasiva eller främmande arter,
10. undersökning och dokumentation av mark, vegetation, djurliv och andra naturförhållanden samt insamling av nödvändigt bestämningsmaterial,
11. åtgärder i syfte att begränsa och/eller förhindra angrepp av åttatandad granbarkborre, som kan hota prioriterade bevarandevärden, genom utplacering av fällor, utläggning av fångstvirke, fällning och barkning av angripna granar, rotkapning och barkning av vindfällda granar. Fällda träd ska i första hand lämnas i naturreservatet, men fällda färskt angripna träd kan i undantagsfall transporteras ut om områdets prioriterade bevarandevärden påtagligt hotas. Eventuellt infört fångstvirke ska föras ut ur reservatet,
12. igenläggning av diken eller uppförande av dämmen på ett sätt som inte försumpar eller skadar mark utanför reservatet, med undantag för diken som omfattas av befintlig tillståndsgiven vattenverksamhet inklusive markavvattning.

C. Föreskrifter om rätten att färdas och vistas inom naturreservatet samt om ordningen i övrigt inom naturreservatet (7 kap 30 § miljöbalken och 22 § förordningen [1998:1252] om områdesskydd enligt miljöbalken m.m.)

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och andra författningar är det förbjudet att:

1. insamla eller föra bort insekter eller andra ryggradslösa djur annat än enstaka individer för artbestämning,
2. framföra motordrivet fordon annat än på väg och på iordningställd parkeringsplats,
3. medföra okopplad hund eller annat lösgående husdjur,

4. utan länsstyrelsens tillstånd använda området för lägerverksamhet, större organiserade tränings-, tävlings- eller övningsändamål, eller motsvarande.

Undantag från föreskrifterna under C

Föreskrifterna under C ovan ska inte utgöra hinder för att:

- genomföra biologiska undersökningar som inte skadar bevarandevärdena. För sådana undersökningar krävs dock länsstyrelsens tillstånd.

Uppgifter om naturreservatet

Naturreservatets namn	Rörmar
NVR-id	2057841
Kommun	Östhammar
Socken	Börstil
Lägesbeskrivning	Reservatet är beläget 5 km V om Östhammar. Läget framgår av bifogad översiktskarta, se bilaga 3.
Naturgeografisk region	25a Roslagens kust/skärgård
Huvudsaklig objektkategori	Sö, Skog av särskilt värde för flora och fauna
IUCN-kategori	Ia, Strikt naturreservat (Strict Nature Reserve)
Berörda fastigheter	Aspö 1:14, Aspö 2:4, Barkö 3:10, Norrskedika 10:7, Ytternuttö 6:1, Ytternuttö 1:5, Drängsö 1:2
Servitut	03-BÖL-159 [s. 42] (färdselservitut), 03-BÖL-123 [s. 865] (färdselservitut)
Ledningsrätter	-
Markägarkategori	Enskilda
Förvaltare	Länsstyrelsen Uppsala län
Areal (Enligt NMD)	Totalareal: 173,3 hektar, varav 167,2 hektar landareal och 6,1 hektar vattenareal

Beskrivning av naturreservatet

Rörmar är en större våtmark vid Olandsån. Ursprungligen var Rörmar en sjö som genom ett sjösänkingsföretag omvandlats till ett våtmarksområde. Igenväxning har skapat en rad olika biotoper, såsom öppna gräs- och vassområden, buskmarker samt stora sumpskogsområden med främst glasbjörk och al. Landskapet kring Rörmar utgörs av ett småbrutet, ålderdomligt och varierat odlingslandskap som är mycket lövrikt. Smalflikiga åkrar och ängar omgärdas av lövrika bryn och holmar. I våtmarken finns ett antal moränöar och holmar med äldre skog som ofta är ädellövrikt och än idag bär spår från tidigare bete. Både ädellövrika lundar, lövrika blandskogar och

äldre barrblandskogar har uppkommit på tidigare hagmark och skogsbeten. De flesta av skogarna i området, i flera fall även de barrdominerade bestånden, har en mycket rik lundflora.

Områdets skogs- och våtmarksmosaik, det ålderdomliga jordbrukslandskapet, lövrikedomen samt de kalkrika moränjordarna har skapat förutsättningar för mycket höga naturvärden, en hög artrikedom och förekomst av många krävande, missgynnade och hotade arter. Till de skyddsvärda naturtyperna hör främst sumpskogar, lövrika skogar i olika successionsstadier, ädellövrika lundar, betespräglade skogar samt luckiga, lövrika bryn och hållar med solexponerade gamla, senvuxna lövträd. Områdets mosaik av öppna före detta brukade åkrar och gräsmarker (fuktängar) samt buskmarker ger dessutom ett rikt fågelliv.

Området har länge varit känt för att ha en värdefull fågelfauna. Det är en viktig rastlokal för främst gäss och sångsvan. Det bedöms vara en viktig häckningslokal för kornknarr. Havsörn, hornuggla, ängshök och bivråk häckar regelbundet i området och även berguv förekommer eller har förekommit här. Bland däggdjuren kan utter nämnas. Vidare har områdets aspar och ädellövträd en rik moss- och lavflora. Även den kalkgynnade kärlväxtfloran och fjärilsfaunan är mycket artrika.

Länsstyrelsens bedömningar

Bevarandevärde

Rörmar utgör ett från naturvårdssynpunkt mycket värdefullt område. I naturreservatet, med dess storlek och lövrikedom, finns goda förutsättningar för att långsiktigt bevara en rik flora, fjärilsfauna och ett mycket rikt fågelliv med missgynnade och hotade arter knutna till olika lövskogsmiljöer. I ett landskapsperspektiv bedöms den stora lövrikedomen vara av nationellt intresse. De största hoten mot områdets bevarandevärden är skogsbruk, ökad markavvattning samt igenväxning av buskmarker, glesa skogar och andra hävdpräglade miljöer. För att områdets naturvärden ska bestå och för att nödvändiga skötselinsatser ska kunna genomföras bedömer länsstyrelsen att området bör skyddas som naturreservat.

Området ingår i objektet (82.60), som i länets naturvårdsprogram (1987) bedömdes tillhöra klass III (högt naturvärde). I Länsstyrelsens motivering framhölls betydelsen av ädla lövträd, lundpartier, örtrika partier och odlingslandskapet.

Våtmarksmiljöerna i reservatet ingick i länets våtmarksinventering (1986) och har bedömts vara klass 3-objekt (vissa naturvärden).

Reservatsområdet är utpekade för skydd enligt åtgärdsprogrammet för vittryggig hackspett 2017–2021 och ingår där i fokustrakten Forsmark. Rörmar var tidigare en viktig häckningslokal för arten.

Rörmar ingår i värdetrakten Valö i den regionala skogsstrategin för Uppsala län från 2006. Lövskogsområdena vid Rörmar med rik förekomst av björk och asp omnämns särskilt. Området hyser bland annat asprik skog, triviallövskogar med ädellövinslag och medelålders till sena lövsuccessioner vilka är prioriterade biotyper i Uppsala län enligt strategin. Samma naturtyper är prioriterade för skydd på ett nationellt plan (Nationell strategi för formellt skydd av skog, reviderad 2017). Förutom asprik skog är även ädellövmiljöer särskilt utpekade som ansvarsnaturtyper för Uppsala län (Ansvarsarter och naturtyper i Uppsala län, 2015). I strategierna ska också värdekärnor i värdetrakter vara prioriterade för skydd.

Mot bakgrund av ovanstående bedömer länsstyrelsen att bildandet av naturreservatet Rörmar följer gällande riktlinjer för prioritering av naturreservatsskydd och Sveriges internationella åtaganden om skydd av biologisk mångfald.

Hushållning med mark- och vattenområden

Inga riksintressen enligt 3 eller 4 kap. miljöbalken berör naturreservatet. Någon anledning till avvägning mellan sådana intressen, t.ex. 3 kap. 7–9 §§ miljöbalken, finns därmed inte. Länsstyrelsen bedömer att reservatsbeslutet är förenligt med en från allmän synpunkt lämplig användning av mark- och vattenresurserna.

Översiktsplan

Området är utpekade som ett värdeområde för natur, fritid och kulturlandskap i översiktsplanen för Östhammar kommun. Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med den för området gällande kommunala översiktsplanen (antagen 12 december 2023).

Miljökvalitetsmål

Länsstyrelsen bedömer att beslutet är förenligt med de av riksdag och regering beslutade miljökvalitetsmålen. Beslutet bidrar till att uppfylla miljökvalitetsmålen Levande skogar, Myllrande våtmarker och Ett rikt växt- och djurliv.

Friluftlivsmål

Länsstyrelsen bedömer att beslutet bidrar till att uppfylla flera av de av regeringen beslutade friluftlivsmålen, främst målen om tillgång till natur för friluftsliv och skyddade områden som resurs för friluftslivet.

Intresseprövning

Länsstyrelsen har i enlighet med 7 kap. 25 § miljöbalken prövat och funnit att inskränkningarna i enskilds rätt att använda mark eller vatten inte går längre än som krävs för att syftet med skyddet ska tillgodoses.

Konsekvensutredning

I enlighet med vad som sägs i 3 och 4 §§ förordningen (2024:183) om konsekvensutredningar, bedömer länsstyrelsen att föreskrifterna enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. innebär så begränsade kostnadsmässiga och andra konsekvenser att det saknas skäl för en konsekvensutredning av regelgivningen.

Redogörelse för ärendet

Dokumentation

I början av 2000-talet lyftes Rörmar som ett område lämpligt för bevarandeåtgärder för vitryggig hackspett. Ett förslag till landskapsekologisk plan för trakten upprättades (dnr 511-3586-2007) i samarbete med Skogsstyrelsen, Jordbruksverket och skogliga aktörer i trakten. Planen omfattade ett större område än det nu aktuella reservatet och en ansvarsfördelning samt förslag till olika åtgärder för att bevara värdekärnorna inom landskapet togs fram. Bland annat gavs Skogsstyrelsen huvudsakligt ansvar för att bilda biotopskydd och teckna naturvårdsavtal för en mängd spridda och till storleken mindre värdekärnor i trakten medan länsstyrelsen gavs ansvar för att upprätta ett mer långsiktigt skydd för de större och mer varierade värdekärnorna. I planen beskrevs området närmast Rörmar som själva kärnområdet och bedömdes lämpa sig bäst för formellt skydd i form av naturreservat. Väsentliga delar av detta kärnområde omfattas av det nu aktuella reservatet.

I reservatsområdet har Skogsstyrelsen registrerat två nyckelbiotoper på sammanlagt 15,1 hektar.

Avtal om ersättning

Avtal om intrångsersättning för aktuella delar av fastigheterna har tecknats med ägarna till fastigheterna Aspö 1:14, Aspö 2:4, Barkö 3:10, Norrskedika 10:7,

Ytternuttö 6:1, Ytternuttö 1:5 och Drängsö 1:2. Uppdragen att värdera objekten och sköta förhandlingarna med markägare har utförts av auktoriserade konsultfirmor.

Inmätning av reservatsgräns

Reservatsområdet kommer att mätas in av Skogsstyrelsen på uppdrag av länsstyrelsen.

Samråd och kommunikering

Samråd har enligt 26 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. ägt rum med Naturvårdsverket, samt enligt 25 och 25a §§ samma förordning med Östhammars kommun och Skogsstyrelsen.

Markägare och andra sakägare har, enligt 24 § förordningen (1998:1252) om områdesskydd enligt miljöbalken m.m., i januari 2024 förelagts att inom en tid av fem veckor yttra sig över förslag till beslut om bildande av naturreservatet. För länsstyrelsen okända sakägare har delgivits föreläggandet genom kungörelsedelgivning. Förslaget till beslut har dessutom remitterats till berörda myndigheter och organisationer.

Synpunkter på förslaget till beslut och länsstyrelsens bemötande av inkomna synpunkter

Yttrande utan erinrande mot förslaget har inkommit från Skanova (Telia company) och Vattenfall Eldistribution AB.

Jägareförbundet Uppsala län och Sveriges geologiska undersökning (SGU) har meddelat att de avstår från att yttra sig.

Skogsstyrelsen

Skogsstyrelsen tillstyrker naturreservatets förslag till beslut och dess skötselplan. Myndigheten ser positivt på att naturvärden och rekreationsvärden i det aktuella området skyddas långsiktigt.

Östhammars Naturskyddsförening

Östhammars Naturskyddsförening ställer sig positiva till förslaget. Föreningen framför att området är ett av de viktigaste områdena för vitryggig hackspett

och andra fågelarter. Närheten till skogarna vid Forsmark bidrar till att en större refugium för dessa fåglar skapas.

Upplands ornitologiska förening

Upplands fågelskådare (UOF) ställer sig positiva till förslaget och de skötselåtgärder som beskrivs i skötselplanen. UOF föreslår att kontakt tas med Projekt vitryggig hackspett, som har gjort insatser i Båtfors naturreservat, i samband med att skötselåtgärder genomförs. UOF framför även att det sedan tidigare är känt att berguv har förekommit eller förekommer i området och att detta kan nämnas i reservatshandlingarna.

Länsstyrelsens kommentarer till UOF:s yttrande

Beslutet kompletteras med uppgiften om berguv och förslaget om att ta kontakt med Projekt vitryggig hackspett förs in i skötselplanen.

Jaktlag

Nuttö jaktklubb har inkommit med kartunderlag som redovisar befintliga jaktpass som inte fanns markerade på föreskriftskartan (bilaga 2) i det utskickade förslaget till beslut. Jaktlagen i området har även framfört ett gemensamt yttrande och redovisar följande. Jaktlagen anser att det vore bra för biologisk mångfald, för jakten och för områdets upplevelsevärden att jaktpassen inte har låsta positioner i reservatet. Eftersom djurens rörelser i området förändras över tid behöver även passens positioner kunna förändras. Passröjning skapar gator och förhindring av förbuskning och gynnar vissa fågelarter. Ibland är torn/pallar placerade utefter nuvarande förutsättningar för hur naturen ser ut, men kanske inte alls fungerar om några år då naturen av olika anledningar har förändrats, och då är det onödigt att de är låsta enligt fastslagen karta, mycket bättre att de kan finnas där de fyller bättre nytta.

Länsstyrelsens kommentarer till jaktlagens yttranden

Länsstyrelsen bedömer att jaktpass kan etableras på nya platser i reservatet utan att det inverkar negativt på reservatets prioriterade bevarandevärden förutsatt att de placeras på lämplig plats. I skötselplan och beslut finns beskrivet att passröjning av exempelvis vass och buskar kan stärka hävdgynnad flora och därmed inverka positivt på reservatets värden. Påverkan på reservatets värden kan vara såväl negativ som positiv beroende på var i området som passet uppförs. Länsstyrelsen finner därför att det är motiverat att införa ett undantag till föreskrifterna som innebär en möjlighet att uppföra pass på andra platser i reservatet än på de befintliga under förutsättning att Länsstyrelsen ger tillstånd för det. Länsstyrelsen anser att ett tillståndsförfarande möjliggör en flexibel lösning av platsfrågan och kan även

anpassas efter framtida förändringar i naturförhållandena, vilka är svåra att förutse idag.

Länsstyrelsen kompletterar beslutet och föreskriftskartan (bilaga 2) med de befintliga jaktpass som jaktlagen har redovisat på karta. Länsstyrelsen inför föreskrift A12 med kompletterande undantag till föreskrifterna A1-A2.

Nedre Olandsån vattenavledningsföretag

Nedre Olandsån vlf framför följande synpunkter.

Markeringar i naturen och kartor bör ske efter vattendom B51 (Nedre Olandsån) samt beaktande av att moderna grävmaskiner är bredare än de på 1950-talet. Utöver de ytor åföretaget har enligt vattendom vill åföretaget att länsstyrelsen för in en text om att mindre intrång som kan ske vid underhållsarbete ska accepteras av förvaltaren (lite nedrasad jord eller skadat träd). För Norsdiket och andra "gränsdiken" bör det finnas en extra tydlig skrivning att åföretaget har tillträde till båda sidor av diket för åtgärder. Även frågan om att ta bort jordsträngar som deponeras av åföretaget bör hanteras. Markägaren lär ju knappast vara intresserad och inte heller förvaltaren gör detta utan att vara tvingad av föreskriften. Efter en tid växer lövskog upp inom området för jordsträngen, så har det blivit mellan 1958 och 2024. Dessa träd måste bort före nästa årestaurering och företaget och markägaren ska ha uttrycklig frihet att hantera detta längs Olandsån. Inne i reservatet måste motsvarande gälla längs de diken åföretaget har att underhålla. Detta bör stå skrivet i föreskriften. På motsvarande sätt som jakträttsinnehavare har undantag från förbud att framföra motorfordon begär även åföretaget detta (detta gäller främst bränsletillförsel och ev reservdel till grävmaskin samt förare om maskinen är långt från bilväg). Detta bör stå skrivet i föreskriften. Båtnadsområde för vattendom B0051 har länsstyrelsen kännedom om och publicerar på geoportal. Denna reservatsbildning sker till största delen på sådan mark. Länsstyrelsen måste i denna och eventuellt kommande reservatsbildning göra upp med markägarna om att dessa fortsatt betalar avgift till åföretaget enligt vattendom och kompensera dem löpande (årligen) då utbetalda engångsbelopp trasslar till det vid försäljningar. Åföretaget bedömer att de naturvärden Länsstyrelsen vill reservatlägga inte hade bildats utan åföretaget och att dessa inte kan vidmakthållas utan åföretaget. Till sist bör det, även i beslutet, beskrivas vilka fördelar bildandet av detta reservat ger gentemot EU. Beskriv om det handlar om återvätning, restaurering av landskap, skydd av skogsmark eller i vilken kategori av krav på avsättning av mark som EU kräver. I annat fall bör naturreservatet inte bildas nu utan senare, då rättsläget inom EU är slutligt fastställt.

Länsstyrelsens kommentarer till Nedre Olandsån vlf:s yttrande

Beslutet inkluderar undantag för tillståndsgiven vattenverksamhet, t.ex. markavvattningsföretag som tillkommit genom vattendom. Åtgärder som är nödvändiga för att underhålla vattenanläggningar som har stöd i vattendom är därigenom undantagna från förbuden i reservatsföreskrifterna. Markeringar och kartmaterial i vattendomen är de som gäller, även i reservatet, och föranleder inga ytterligare markeringar i reservatsbeslutet. I förtydligande syfte flyttar länsstyrelsen undantaget för befintlig tillståndsgiven vattenverksamhet till avsnittet Undantag från föreskrifter under A (femte strecksatsen). En förtydligande text införs under Upplysningar.

Länsstyrelsen är medveten om att nödvändiga underhållsåtgärder kräver att rensning kan ske på genomförbart sett. Eftersom det finns ett undantag för tillståndsgiven vattenverksamhet påverkar reservatsbeslutet inte möjligheten att genomföra nödvändiga underhållsåtgärder samt tillträde för att genomföra dessa. Det finns inte något förbud i reservatsföreskrifterna mot att åbolaget, i samband med åtgärder som följer av vattendomen, framför motorfordon i terrängen. Länsstyrelsen ser därför inte någon anledning till justering av föreskrifterna. Länsstyrelsen påminner om att terrängkörning även regleras i annan lagstiftning, se nedan under upplysningar.

I övrigt vill länsstyrelsen belysa att alla verksamheter, oavsett om de sker i naturreservat eller inte, behöver följa de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Detaljer och råd kring hur sådan hänsyn kan ta sig uttryck kan förslagsvis utformas i dialog med förvaltaren av reservatet i samband med planeringen av åtgärderna. I vissa fall är det möjligt att åtgärder som behövs för att underhålla diken eller framföra maskiner kan ha en viss naturvårdande effekt beroende på hur de utförs, till exempel om det innebär att död ved skapas eller att oönskade granar eller förtätade videbuskage röjs bort. Mer information och råd om hänsyn går även att läsa i bl.a. Jordbruksverkets skrift Underhåll ditt dike för ett rikare odlingslandskap (Jordbruksverket, 2018).

Frågan om och på vilket sätt länsstyrelsen kan kompensera markägarnas avgifter till åbolaget ryms inte inom aktuellt reservatsbeslut. Länsstyrelsen ämnar dock utreda frågan vidare i särskild ordning.

Under avsnitten Syftet med reservatet, Skälen till beslut och Länsstyrelsens bedömningar i stycket Miljökvalitetsmål står det beskrivet vad syftet med reservatet är, vilka värden som skyddas och hur området bidrar till de uppsatta miljömålen. Här ingår exempelvis skydd av skog och restaurering av både land- och vattenmiljöer. Skydd och skötsel av området och dess ingående naturtyper, med de fördelar som detta innebär, räknas således med i de rapporteringar om skyddad natur och naturtyper som regelbundet görs till

regering och vidare till EU, till exempel via rapporter enligt artikel 17 (art- och habitatdirektivet) och artikel 12 (fågeldirektivet).

Östhammars kommun

Östhammars kommun framför följande synpunkter. Kommunen bedömer att syftet med naturreservatet bedöms vara förenligt med kommunens översiktsplan. Kommunen förutsätter att berörda markägare är positivt inställda till reservatet och har fått skälig ersättning. Kommunen vill understryka betydelsen av att länsstyrelsen för en dialog med markavvattningsföretaget Nedre Olandsåns vlf angående vad som ingår i undantaget om tillståndsgiven vattenverksamhet i föreskrift A4 och A11 när det gäller möjlighet till transport av maskiner som behövs för att utföra tillståndsgiven markavvattning. Kommunen anser att eventuella tydliggöranden i föreskrifterna eller i ett avtal om detta bör göras innan beslut om reservatet tas. Östhammars kommun vill betona vikten av att länsstyrelsen vad gäller skötselåtgärder som rör hydrologisk restaurering har en löpande och tydlig dialog med markavvattningsföretaget gällande skötselåtgärder som rör övriga diken och vattenanläggningar, för att sådana åtgärder inte ska påverka jordbruksmarker nedströms negativt.

Kommunen arbetar med åtgärder för bättre vattenkvalitet i Olandsåns avrinningsområde och har i och med detta gärna en löpande dialog med Länsstyrelsen i de fall kommande åtgärder inom det planerade naturreservatet kan bidra till en bättre vattenkvalitet för att hålla oss ajour på åtgärder inom avrinningsområdet.

Skogsbete och slåtter föreslås som en åtgärd i skötselplanen för några delområden. Östhammars kommun är positivt inställd till dessa sköselformer och önskar att Länsstyrelsen arbetar för att samverkan sker med lokala djurägare gällande betet. Östhammars kommun är positiv till anordningar för friluftslivet som mindre parkering och stigslinga för att låta närboende och övriga besökare få tillgång till de områden staten skyddar som naturreservat. Som Länsstyrelsen skriver i remissmaterialet bedömer Östhammars kommun att detta kan anläggas under förutsättning att vägrättsinnehavare ställer sig positivt till en sådan utveckling. Det föreslagna naturreservatet angränsar och överlappar eventuellt såväl riksintresset för kulturmiljö benämnt Bygden norr om Hökhuvuds kyrka C 18] (Börstils, Hökhuvuds och Valö sn:r), som det kommunala intresset Ös 15 Odlingsbygden norr om Hökhuvuds kyrka (beskrivet i Jord och Järn). Dessa värden bedömer Östhammars kommun är värt att nämna under avsnittet Kulturhistoriska värden i skötselplanen.

Länsstyrelsens kommentarer till Östhammars kommuns yttrande

Angående undantag för markavvattningsföretag i reservatsområdet se länsstyrelsens kommentarer till Nedre Olandsån vlf:s yttrande ovan. Länsstyrelsen är i kontakt med markavvattningsföretaget och instämmer med kommunen i att en fortsatt dialog om olika åtgärder i området, inklusive skötselåtgärder som sker på länsstyrelsens initiativ, är viktig att upprätthålla. Länsstyrelsen vill uppmärksamma att det i beslut och skötselplan även står beskrivet att eventuella återvättningsåtgärder får vidtas under förutsättning att mark utanför reservatsområdet, inklusive mark nedströms, inte påverkas negativt och att tillståndsgivna vattenverksamheter såsom markavvattningsföretag måste beaktas. Vidare behöver även hydrologiska utredningar genomföras innan några återvättningsåtgärder kan bli aktuella. Länsstyrelsen noterar kommunens önskemål om att bli informerad ifall skötselåtgärder som kan förbättra Olandsåns vattenkvalitet planeras.

Länsstyrelsen kompletterar styckena om kulturhistoriska värden efter kommunens förslag.

Naturskyddsföreningen (Projekt vitryggig hackspett)

Naturskyddsföreningens Projekt vitryggig hackspett (PVH) framför att de är mycket positiva till förslaget och beskriver hur området som omfattas av reservatsförslaget är av stor vikt för att bevara och återskapa lövskogar som lämpar sig för vitryggig hackspett och dess följearter. PVH skriver att vitryggig hackspett är akut hotad (CR) i Sverige till följd av att artens livsmiljöer, äldre lövskogar med döende och döda lövträd, har minskat kraftigt och att artens specifika arealkrav gör det utmanande att skydda och återskapa områden som är tillräckligt stora och sammanhängande för att utgöra funktionella häckningsrevir. PVH beskriver att naturreservatet Rörmar, tillsammans med omgivande naturvårdsavtal och biotopskydd, har mycket god potential att bli ett framtida häckningsrevir för arten och att reservatsbildningen därmed är ett viktigt steg i bevarandearbetet för vitryggig hackspett i Uppsala län.

Vidare beskriver PVH hur området ingår i ett större landskap där skydd och bevarandeåtgärder pågår för att skapa bättre förutsättningar för arten på landskapsnivå. Projektet anser att reservatsförslaget utgör en viktig utökning söderut från naturreservaten Saxmarken och Kallriga, Sveaskogs ekopark Forsmark samt flertalet naturvårdsavtal och biotopskyddsområden.

PVH framför att det vore önskvärt att kvarvarande närliggande områden med höga lövskogsvärden som fortfarande saknar skydd omfattas av en framtida utvidgning av reservatet. PVH bifogar en kartbilaga över dessa områden.

PVH skriver vidare att det vore lämpligt att föreskrifter och skötselplan tillåter en eventuell framtida utsättning av vitryggig hackspett i naturreservatet. Föreskrift A10 behöver eventuellt ses över för att möjliggöra detta. PVH släpper ut vitryggiga hackspettar i populationsförstärkande syfte, ett arbete som ingår i åtgärdsprogrammet för arten. Vidare beskrivs hur utsättning kräver byggnation av tillfälliga utsättningsvoljärer, vilka monteras ned och fraktas bort efter att lyckat resultat uppnåtts och att även populationsövervakning (inventering och ringmärkning) samt stödutfodring av vitryggig hackspett bör vara möjligt enligt sköselföreskrifterna.

PVH framför även förslag om att skötselåtgärden Skapa/tillföra död ved även bör ingå som nyskapande skötselåtgärd för skötselområden B (löv- och ädellövlund), D (träd- och buskbärande före detta betesmark) samt E (ung lövrik blandskog). Detta för att inte hindra nyskapande av död ved i stora delar av reservatet om åtgärden skulle bli nödvändig i framtiden. Projektet beskriver att åtgärden är särskilt viktig i skötselområde A och E, och därför bör prioriteras högre i tabellen "Sammanfattning och prioriteringar av åtgärder" för dessa skötselområden. Vidare anser projektet att förslaget om att återinföra skogsbete/bete i alla skötselområden utom A överlag är positiv men att det bör ske på ett sådant sätt att det inte får någon större negativ påverkan på mängden död ved.

Slutligen skriver PVH att det vore lämpligt om en hydrologisk utredning kan genomföras i närtid med syfte att återinföra en vattenregim så att glasbjörk och annan löv- och sumpskogsvegetation gynnas medan gran missgynnas. Projektet anser att detta på sikt sannolikt skulle minska behovet av andra skötselåtgärder, som nyskapande av död ved samt röjning/utglesning av igenväxningsvegetation.

Länsstyrelsens kommentarer till Naturskyddsföreningens yttrande

Länsstyrelsen ändrar skötselplanen och prioriteringstabellen efter PVH:s förslag om att kunna skapa/tillföra död ved i fler skötselområden. Vidare justeras föreskrift B8 för att möjliggöra uppsättning av voljär och utsättning av hotad fågel. Genom första strecksatsen i undantag från föreskrifterna under A ges möjlighet att utföra sådana stödåtgärder på uppdrag av reservatsförvaltaren. Detsamma gäller t.ex. undersökning och dokumentation av djurliv enligt föreskrift B10. Det går även att söka tillstånd från länsstyrelsen för att genomföra snarlika undersökningar, enligt undantaget från C-föreskrifterna. En viktig del av reservatets syfte är att erbjuda lämpliga resurser och habitat för lövskogsarter. En tillräckligt stor mängd död lövved är en nyckelkomponent i detta avseende. Reservatet syftar också till att bevara värden som är kopplade till beteshävd. Länsstyrelsen anser att dessa värden

kan samsas inom reservatet. Några mindre textjusteringar om detta görs i skötselplanen, t.ex. för skötselområde B.

Hydrologisk utredning finns föreslaget som åtgärd i skötselplanen och ett resonemang kring att återinföra en vattenregim som ytterligare gynnar lövvärderna finns beskriven i skötselplanen under rubriken Skötsel av successioner på sida 17. Länsstyrelsen vill betona att eventuella hydrologiska åtgärder behöver ta hänsyn till befintliga markavvattningsföretag och mark utanför reservatet.

Trafikverket

Trafikverket framför följande synpunkter. Väg 1131 är den närmst belägna statliga vägen. Det framgår att diken kan komma att läggas igen som en del i restaureringen och att denna typ av åtgärd bör föregås av en hydrologisk utredning. Trafikverket vill ta del av denna utredning för att säkerställa att det statliga vägnätet som omger naturreservatet inte påverkas av den planerade åtgärden.

Trafikverket anser att normal drift- och underhållsåtgärder av våra statliga vägar ska kunna ske utan särskilda restriktioner. Trafikverket ser därför positivt på att det tydligt framgår att föreskrifterna inte ska utgöra ett hinder för underhåll av vägar och vägdiken.

Trafikverket vill informera om att eventuell vägvisning till naturreservatet på det statliga vägnätet kräver en ansökan hos Trafikverket, mer information finns på vår hemsida.

Skötselplanen (bilaga 4) nämner att möjligheten till tillfartsvägar och parkering ska undersökas för att tillgängliggöra området för friluftslivet. Om ny eller ändrad anslutning önskas till någon av de statliga vägarna som omger naturreservatet krävs tillstånd från Trafikverket. Om parkeringsplatser planeras utefter det statliga vägnätet vill Trafikverket höras i ett tidigt skede om lämplig lokalisering och utformning.

Länsstyrelsens kommentarer till Trafikverkets yttrande

Länsstyrelsen noterar Trafikverkets önskemål om att ta del av hydrologiska utredningar som genomförs i området och att bli tidigt inkluderad vid val av lämplig lokalisering och utformning av parkeringsplats om en sådan blir aktuell. I övrigt är länsstyrelsen informerad om och följer de tillstånds- och ansökningsprocesser som behövs vid väganslutningar och vägvisningar av naturreservat.

Länsstyrelsens kommentarer i övrigt angående förslaget till beslut

I övrigt gör länsstyrelsen ett par mindre justeringar av förslaget såsom korrigerings av lagrumshänvisningar, rubriksättning, språk och formatering (typsnitt m.m.).

Kungörelse

Beslutet kungörs i Uppsala läns författningssamling. Kungörelse införs även i Upsala Nya Tidning.

Upplysningar

Underhåll får ske av de diken och dammar som omfattas av tillståndsgiven vattenverksamhet. Detta innebär t.ex. att motorfordon får framföras i terrängen om nödvändigt. För att underhålla övriga diken behöver tillstånd från länsstyrelsen inhämtas enligt föreskrift A11. Vid rensning eller underhåll av diken och dammar gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken. Se även länsstyrelsens kommentarer till Nedre Olandsån vlf:s yttrande (sida 13-14 ovan).

Föreskrifterna under C ovan, enligt 7 kap. 30 § miljöbalken och 22 § första stycket förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken m.m. om rätten att färdas, vistas och om ordningen i övrigt inom naturreservatet, gäller omedelbart även om de överklagas.

Den som vill göra anspråk på ersättning eller kräva inlösen av fastighet ska väcka talan hos mark- och miljödomstolen mot staten inom ett år från det att beslutet på vilket anspråket grundas har vunnit laga kraft vid påföljd att rätten till ersättning eller inlösen annars går förlorad.

Länsstyrelsen kan meddela dispens från föreskrifter om det finns särskilda skäl och om det är förenligt med förbudets eller föreskriftens syfte.

I 2 kap. 8 § miljötillsynsförordningen (2011:13) anges bland annat att länsstyrelsen ansvarar för tillsynen ifråga om naturreservat. Ansvar kan enligt 29 kap. 2 och 2a §§ miljöbalken utdömas för brott mot områdesskydd och förseelse mot områdesskydd. Har någon vidtagit åtgärd i strid mot meddelad föreskrift, kan länsstyrelsen enligt 26 kap. 9 och 14 §§ miljöbalken vid vite förelägga om rättelse.

I 4 § skogsvårdslagen (1979:429) anges bland annat att bestämmelser i denna lag eller med stöd av lagen meddelade föreskrifter inte ska tillämpas i den mån vad där sägs strider mot föreskrifter för naturreservatet. Det innebär till exempel att eventuella vindfällan och stormskadad skog kan lämnas orörda.

Länsstyrelsen Uppsala län är förvaltare av naturreservatet.

Generella bestämmelser utöver reservatsföreskrifterna

I 3 kap. 9 § lagen (2003:778) om skydd mot olyckor anges bland annat följande. När en räddningsinsats är avslutad ska räddningsledaren om möjligt informera ägaren av, eller nyttjanderättshavaren till, den egendom som räddningsinsatsen har avsett om behovet av bland annat bevakning. Om ingen bevakning kommer till stånd, trots att det behövs med hänsyn till risken för nya olyckor, får räddningsledaren utföra bevakningen på ägarens eller nyttjanderättshavarens bekostnad.

I 11 kap. miljöbalken finns bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar. För vattenverksamhet kan det krävas tillstånd eller anmälan. Grävning, muddring, sprängning, anläggande av bryggor, bortledning av ytvatten, markavvattning, dämning eller andra åtgärder inom vattenområdet kan vara vattenverksamhet. Bestämmelser om vattenverksamhet och vattenanläggningar finns också i lagen (1998:812) med särskilda bestämmelser om vattenverksamhet.

Vilda fåglar och däggdjur samt deras ägg och bon är fredade enligt jaktlagen (1987:259).

Vissa växt- och djurarter är fridlysta enligt artskyddsförordningen (2007:845).

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (1988:950).

I terrängkörningslagen (1975:1313) finns bestämmelser om körning i terräng med motordrivet fordon.

I förordning (1994:1716) om fisket, vattenbruket och fiskerinäringen finns bestämmelser om bland annat fiske.

Du kan överklaga beslutet

Se bilaga 5 med överklagandehänvisning.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Stefan Attefall med naturvårdshandläggare Johan Lilja som föredragande. I den slutliga handläggningen har även länsråd Cecilia Magnusson medverkat, avdelningschef Lennart Nordvarg, enhetschef Artur Larsson, länsjurist Emilia Sjödahl, planhandläggare Märta Alsén och antikvarie Lennart Swanström medverkat.

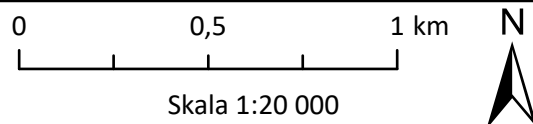
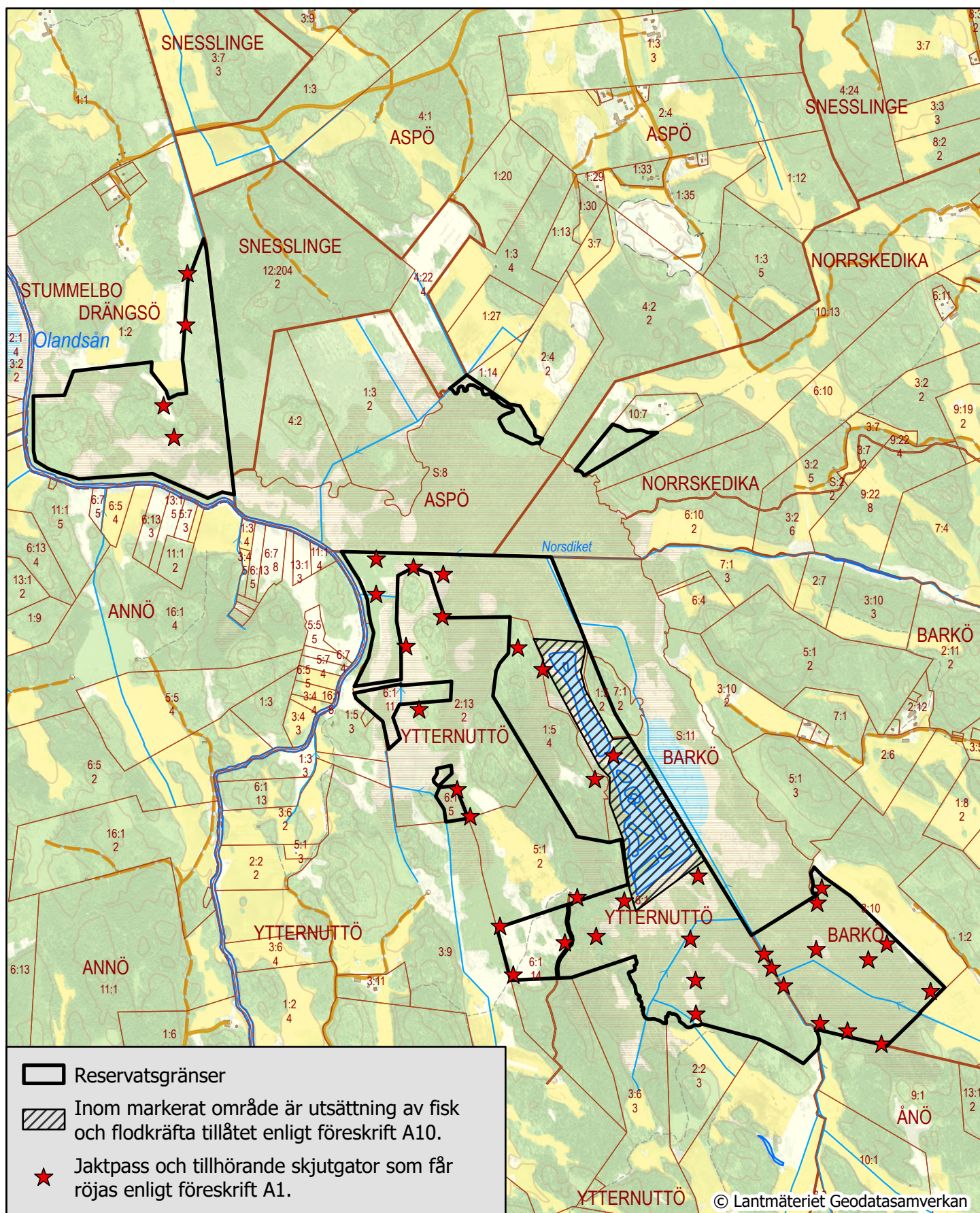
Denna handling har godkänts digitalt och saknar därför namnunderskrift.

Bilagor

1. Beslutskarta
2. Föreskriftskarta
3. Översiktskarta
4. Skötselplan med bilaga
5. Överklagandehänvisning regeringen

Sändlista

I denna version har sändlistan tagits bort av personuppgiftsskäl

Översiktskarta

© Lantmäteriet Geodatasamverkan

 Naturreservatet Rörmar

0 2 4 km

Skala: 1:100 000

Page 25 of 68

LÄNSSTYRELSEN
UPPSALA LÄN

Skötselplan

Datum
2024-11-21

1 (41)

Diarienummer
511-363-2022

Skötselplan för naturreservatet Rörmar Östhammars kommun

Innehållsförteckning

Skötselplanens syfte.....	3
Syftet med reservatet och dess skötsel.....	3
Beskrivningsdel.....	4
Uppgifter om naturreservatet.....	4
Allmän beskrivning.....	4
Historisk och nuvarande markanvändning.....	5
Hydrologisk historik.....	7
Åtgärdsprogram för hotade arter.....	9
Områdets bevarandevärden.....	9
Biologiska värden.....	9
Naturvårdsarter.....	12
Geovetenskapliga värden.....	14
Kulturhistoriska värden.....	15
Värden för friluftslivet.....	16
Prioriterade bevarandevärden.....	16
Plandel.....	17
Övergripande skötsel.....	17
Skötsel av successioner.....	17
Beskrivning, bevarandemål och skötselåtgärder.....	18
Skötselområde A: Sumpskog – 57,6 ha.....	18
Skötselområde B: Löv- och ädellövlund – 16,5 ha.....	21
Skötselområde C: Barrblandskog med hävdprägel – 15,4 ha.....	24
Skötselområde D: Träd- och buskbärande före detta betesmark – 3,1 ha.....	26
Skötselområde E: Ung lövrik blandskog – 40 ha.....	28
Skötselområde F: Öppen-halvöppen gräs- och buskvåtmark – 73 ha.....	30
Skötselområde G: Odlingsmark och trädklädda åkerholmar – 5,2 ha.....	33
Byggnader.....	34
Anordningar för friluftslivet.....	35
Sammanfattning och prioritering av åtgärder.....	36
Upplysningar.....	37
Prioritering av skötselåtgärder.....	37
Uppföljning av skötselåtgärder.....	37
Uppföljning av bevarandemål.....	37
Uttag av virke.....	37
Fornlämningar.....	37
Kulturlämningar.....	37
Sammanfattning av reservatsföreskrifter.....	38
Vägar (inklusive vägdiken).....	38
Byggnader och andra anläggningar.....	38
Upplag m.m.	38
Stängsel och staket.....	38
Underhåll av diken och dammar.....	38
Jakt.....	38
Bilagor.....	39
Källförteckning.....	39

Skötselplanens syfte

Skötselplanen avser främst att ge anvisningar om hur reservatet ska förvaltas för att syftet med naturreservatet ska tillgodoses. Skötselplanen kan, inom ramen för syfte och föreskrifter, justeras vid behov. Länsstyrelsen ansvarar för revidering och fastställande av skötselplaner.

Syftet med reservatet och dess skötsel

Syftet med naturreservatet är att skydda, vårda, bevara och återställa värdefulla naturmiljöer och livsmiljöer för skyddsvärda arter, bevara biologisk mångfald samt att tillgodose behovet av områden för friluftslivet. Det preciserade syftet med naturreservatet är att:

- bevara och vårda ett större lövrikt område, med lövsuccessioner i olika stadier, lämpligt för vittryggig hackspett och andra fågelarter,
- bevara, vårda och återställa lövrika blandskogar, ädellövrika lundar, lövsumpskogar och öppna våtmarker samt den biologiska mångfald som förekommer i dessa miljöer,
- bevara, vårda och återställa områdets kulturpräglade naturmiljöer såsom skogsbryn, betespräglade skogar, spärrgreniga träd, backar och öppna gräsmarker,
- inom ramen för bevarandet av biologisk mångfald och naturmiljöer tillgodose behovet av områden för friluftslivet.

Syftet ska uppnås genom att:

- skogsbruk och exploaterande verksamhet förbjuds inom naturreservatet,
- lövsuccessioner vårdas genom uthuggning eller ringbarkning av gran,
- död lövved skapas genom ringbarkning eller liknande åtgärder,
- spärrgreniga träd frihuggs,
- hävdpräglade bryn mot våtmarker och odlingsmark hålls fria från gran och igenväxningsvegetation,
- öppna kärr och gräsmarker hålls öppna genom röjning och slåtter,
- skogsbete införs,
- åtgärder som gynnar prioriterade arter genomförs,
- diken som inte omfattas av markavvattningsföretag (eller annan befintlig tillståndsgiven vattenverksamhet) läggs igen, men endast om detta kan ske på ett sätt som inte försumpar mark utanför reservatet,
- parkeringsplats, stigar och andra anordningar för friluftslivet anordnas.

Beskrivningsdel

Uppgifter om naturreservatet

Naturreservatets namn	Rörmar
NVR-id	2057841
Kommun	Östhammar
Socken	Börstil
Lägesbeskrivning	Reservatet är beläget 5 km V om Östhammar. Läget framgår av bifogad översiktskarta, se bilaga 3.
Naturgeografisk region	25a Roslagens kust/skärgård
Huvudsaklig objektkategori	Sö, Skog av särskilt värde för flora och fauna
IUCN-kategori	Ia, Strikt naturreservat (Strict Nature Reserve)
Berörda fastigheter	Aspö 1:14, Aspö 2:4, Barkö 3:10, Norrskedika 10:7, Ytternuttö 6:1, Ytternuttö 1:5, Drängsö 1:2
Servitut	03-BÖL-159 [s. 42] (färdselservitut), 03-BÖL-123 [s. 865] (färdselservitut)
Ledningsrätter	-
Markägarkategori	Enskilda
Förvaltare	Länsstyrelsen Uppsala län
Areal (Enligt NMD)	Totalareal: 173,3 hektar, varav 167,2 hektar landareal och 6,1 hektar vattenareal

Allmän beskrivning

Rörmar är en större våtmark vid Olandsån. Ursprungligen var Rörmar en sjö som genom ett sjösänkingsföretag omvandlats till ett våtmarksområde. Igenväxning har skapat en rad olika biotoper, såsom öppna gräs- och vassområden, buskmarker samt stora sumpskogsområden med främst glasbjörk och al. Landskapet kring Rörmar utgörs av ett småbrutet, ålderdomligt och varierat odlingslandskap som är mycket lövrikt. Smalflikiga åkrar och ängar omgärdas av lövrika bryn och holmar. I våtmarken finns ett antal moränöar och holmar med äldre skog som ofta är ädellövrik och än idag bär spår från tidigare bete. Både ädellövrika lundar, lövrika blandskogar och äldre barrblandskogar har uppkommit på tidigare hagmark och skogsbeten. De flesta av skogarna i området, i flera fall även de barrdominerade bestånden, har en mycket rik lundflora.

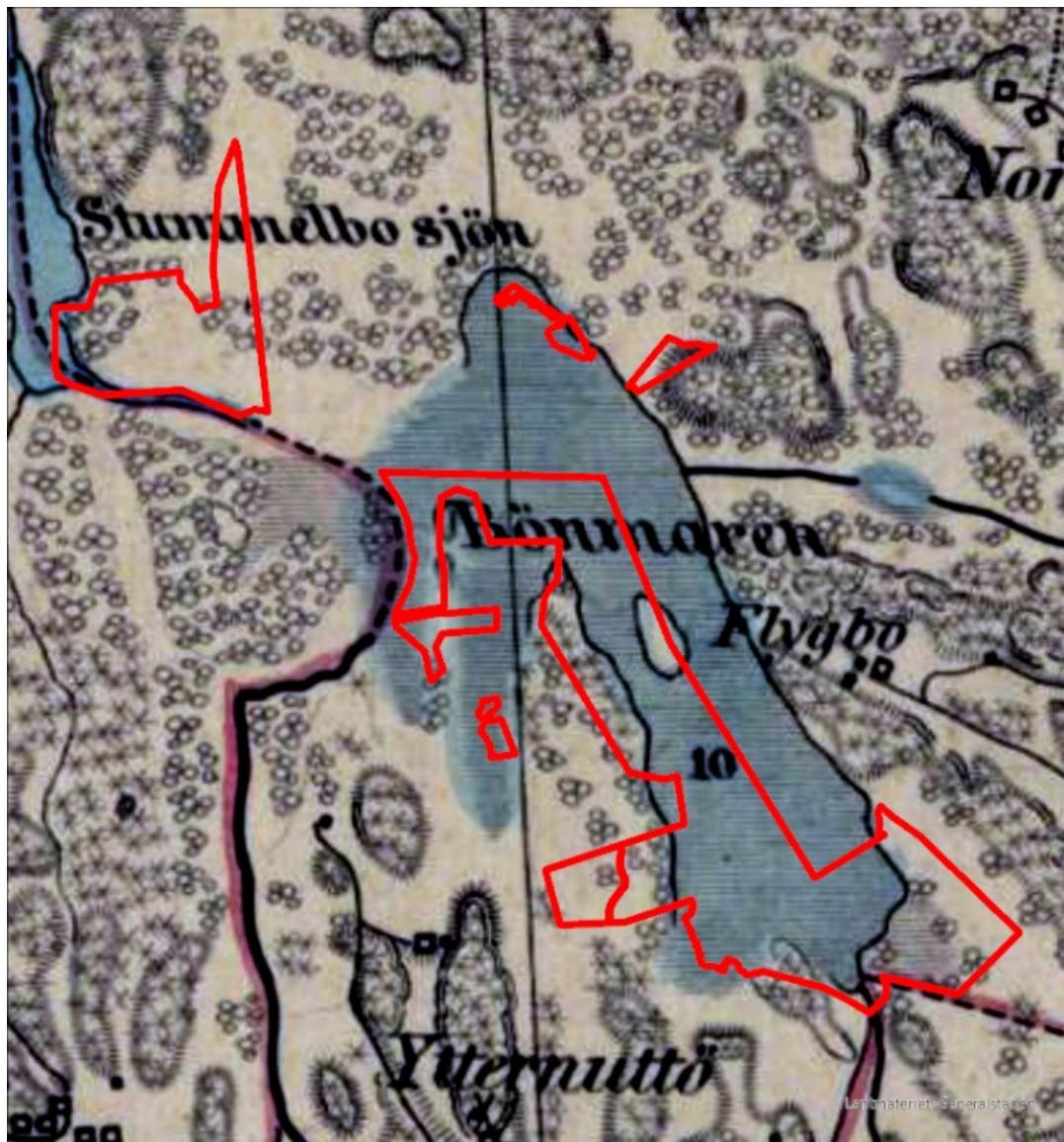
Områdets skogs- och våtmarksmosaik, det ålderdomliga jordbrukslandskapet, lövrikedomen samt de kalkrika moränjordarna har

skapat förutsättningar för mycket höga naturvärden, en hög artrikedom och förekomst av många krävande, missgynnade och hotade arter. Till de skyddsvärda naturtyperna hör främst sumpskogar, lövrika skogar i olika successionsstadier, ädellövrika lundar, betespräglade skogar samt luckiga, lövrika bryn och hållar med solexponerade gamla, senvuxna lövträd. Områdets mosaik av öppna före detta brukade åkrar och gräsmarker (fuktängar) samt buskmarker ger dessutom ett rikt fågelliv.

Området har länge varit känt för att ha en värdefull fågelfauna. Det är en viktig rastlokal för främst gäss och sångsvan. Det bedöms vara en viktig häckningslokal för kornknarr. Havsörn, hornuggla, ängshök och bivråk häckar regelbundet i området och även berguv förekommer eller har förekommit här. Bland däggdjuren kan utter nämnas. Vidare har områdets aspar och ädellövträd en rik moss- och lavflora. Även den kalkgynnade kärlväxtfloran och fjärilsfaunan är mycket artrika.

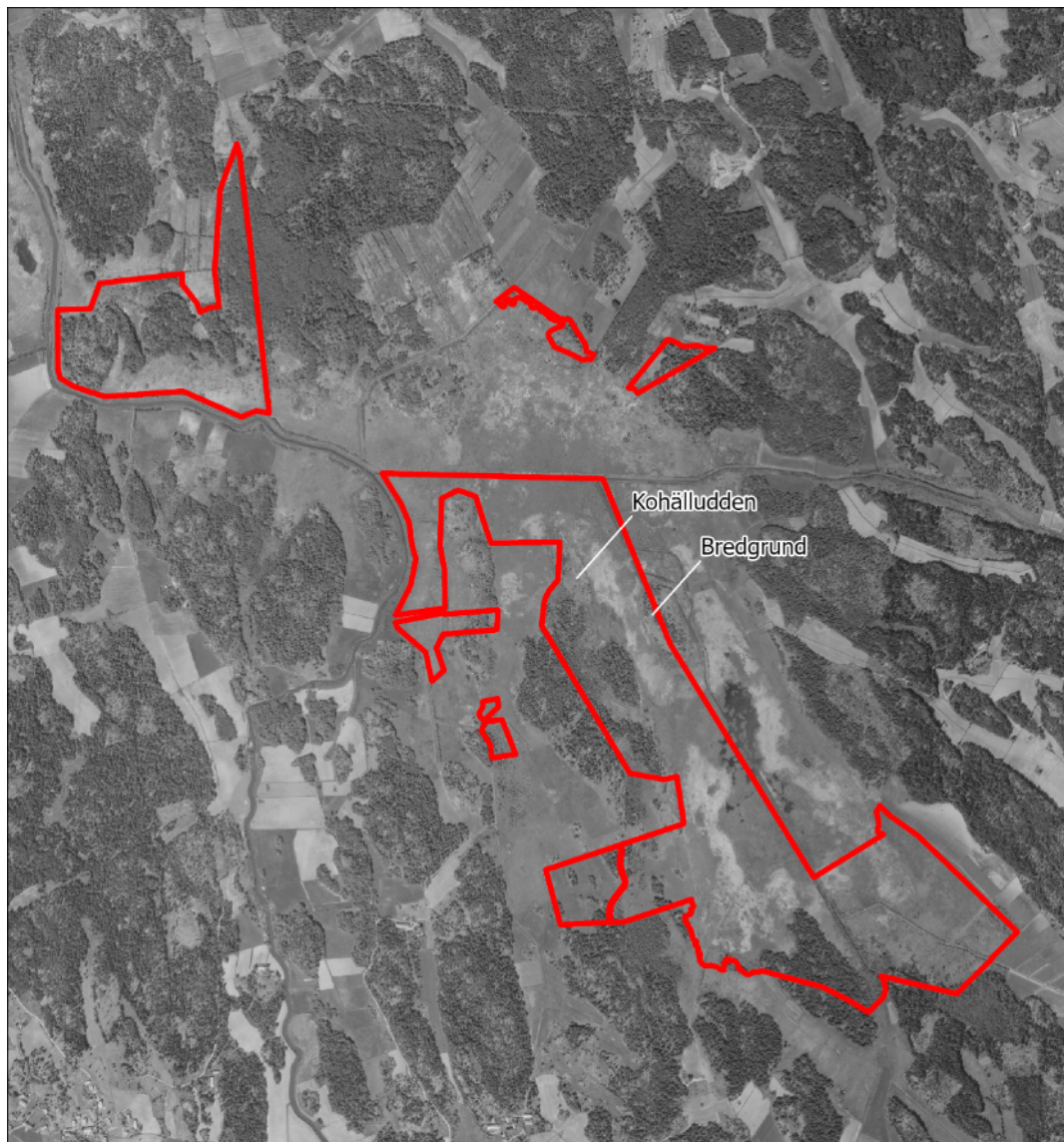
Historisk och nuvarande markanvändning

Med sitt kustnära läge och varierande topografi var området kring Rörmar länge en del av Upplands skärgårdsmosaik. Under sen järnålder/tidig medeltid blev trakten bebodd och sedan denna tid har människor nyttjat området genom bland annat betesdrift, plockhuggning, odling, fiske och slåtter. Slåtter av vass var en viktig del av den lokala skärgårdshushållningen vilket möjligen återspeglas i själva namnet Rörmar, där förledet "Rör-" kan syfta på vassstäkt och "-mar" på sank strand (Calissendorff, 1989). Det äldsta påvisade namnet för sjön är Lacus Rúnmar och återfinns bl.a. på en sockenkarta från 1645. Även stavelseformerna Rörmaren, Rönmmaren och Rönmmar förekommer i det historiska kartmaterialet från 1700-talet och framåt. Brukandet blev alltmer intensivt och området var som mest nyttjat under 1700- och 1800-talet. Historiskt kartmaterial från 1800-talet indikerar att stora delar av fastmarken i området även då utgjordes av lövskog vilket antyder att det finns en lång kontinuitet av lövrikedom i trakten. De inre delarna, vid Bredgrund och Kohälludden, tycks dock mestadels ha varit barrklädda.

Figur 1. Generalstabskarta från ca 1880 med reservatsgränserna (ungefärligt) markerade i rött.

Under senare hälften av 1900-talet har området nyttjats mindre intensivt och särskilt betesskogarna har varit under igenväxning. På ortofoto från 1971 går det dock se att de trädklädda moränholmarna på sina håll ännu var glesa. Detta gäller i synnerhet Bredgrund och Koholmen. Möjligen gick då fortfarande betesdjur i dessa delar eller så fördröjdes igenväxningen av kronskiktet av annan orsak, t.ex. viss plockhuggning.

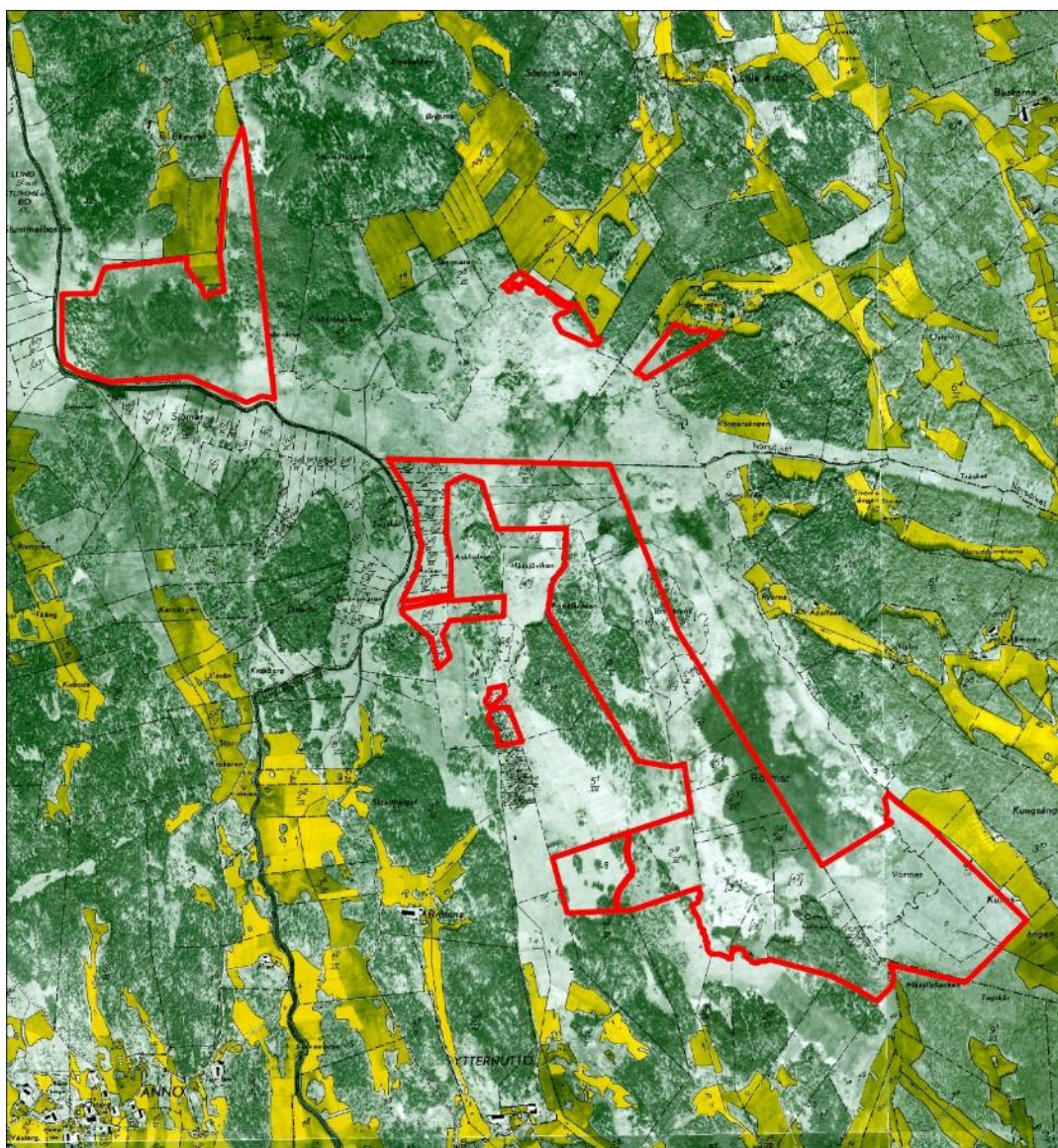
Figur 2. Ortofoto från 1971 med reservatsgränserna markerade i rött.

Även om landskapet runt Rörmars brukas mindre intensivt idag än under 1700-talet, så är det ett påtagligt välbevarat jordbrukslandskap vi möter och som flera markägare eftersträvar att bevara och utveckla. Gårdarna ligger fortfarande omgivna av ett småbrutet odlingslandskap med småflikiga åkrar och ängar mellan stenbundna betesbackar, kala hällar och gamla, ofta luckiga betesskogar i olika stadier av igenväxning.

Hydrologisk historik

Den före detta Rörmarsjön har sänkts i två olika omgångar, dels i enlighet med ett sänkingsföretag beslutat år 1875 (ca 0,9 meter sänkning, utfört 1876–79) och ytterligare efter en vattendom från 1958 med beslut om ytterligare sänkning med ca 0,9 meter. I handlingarna nämns att markerna som torrlagts efter första sänkningen främst bestod av torvjord vars djup minskade i takt

med att de användes för odling. Marknivån sjönk och åkrarna översvämmades under vår och höst. Inför sänkningen 1958 förväntades drygt 200 hektar av sjön att torrläggas. Kartmaterial från tiden runt den första dikningen kan ge en bild av sjöns mer ursprungliga utsträckning (Figur 1). Detta kan jämföras med den ekonomiska kartan från 1953 (Figur 3), cirka 70 år efter första sänkningen. På 1950-talet utgjorde sjön endast en liten del av området (nere i sydost). I övriga delar som tidigare varit sjö var marken i princip helt öppen, till synes helt utan buskar. Utbredningen av fuktängsvegetation kan då möjligen ha stått på sin höjd. Utöver ny odlingsmark har sänkningarna i viss mån också resulterat i att ny skogsmark (sumpskog) har uppstått.

Figur 3. Ekonomiska kartan från 1953 (som har flygbild som grund) med reservatsgränserna markerade i rött.

På ortofotot från 1971 (Figur 2), efter den andra sänkningen, ges en bild av hur sjön i princip har försvunnit. Sedan dess har de blötaste partierna växt igen

med vass, videbuskar och sumpskog. Enligt boende i trakten ska det ännu på 80-talet ha gått att se från ena sidan av sjön till den andra utan att buskage eller vass skymde sikten.

Åtgärdsprogram för hotade arter

Vid förvaltningen av naturreservatet ska särskild hänsyn tas till av Naturvårdsverket

fastställda åtgärdsprogram för hotade arter eller livsmiljöer. I reservatet har ängshök, utter, kornknarr och havsörn påträffats. Åtgärdsprogrammen för de tre sistnämnda avslutades relativt nyligen medan programmet för ängshök är pågående. Vitryggig hackspett har historiskt sett förekommit i området och omfattas också av åtgärdsprogram. Några av de äldsta träden i området kan anses beröras av åtgärdsprogrammet för särskilt skyddsvärda träd.

Områdets bevarandevärden

Biologiska värden

Arter med prioriterat bevarandevärde är understrukna.

Områdets skogs- och våtmarksmosaik, det ålderdomliga jordbrukslandskapet samt de kalkrika moränjordarna har skapat förutsättningar för mycket höga naturvärden, en hög artrikedom och förekomst av många krävande, missgynnade och hotade arter.

Till de skyddsvärda naturtyperna hör främst sumpskogar, lövrika skogar i olika successionsstadier, ädellövrika lundar, betespräglade skogar samt luckiga, lövrika bryn och hållar med solexponerade gamla, senvuxna lövträd. Områdets mosaik av öppna före detta brukade åkrar och gräsmarker (fuktängar) samt buskmarker ger dessutom en värdefull flora, fjärilsfauna och ett mycket rikt fågelliv med ett flertal missgynnade och hotade arter.

I ett landskapsperspektiv bedöms den stora lövrikedomen i området vara av nationellt intresse och här finns goda förutsättningar att långsiktigt bevara många missgynnade, hotade och krävande arter knutna till olika lövskogsmiljöer. De lövrika arealerna kring Forsmarksån-Rörmar uppmärksammades när man kartlade stora sammanhängande lövrika områden som skulle kunna vara lämpliga livsmiljöer för vitryggig hackspett. Rörmar har tidigare varit en viktig häckningslokal för arten. Området är medtaget som ett prioriterat område (en utpekad trakt) i åtgärdsprogrammet för bevarande av vitryggig hackspett och dess livsmiljöer. Lövskogsområden

som är lämpliga livsmiljöer för vitryggig hackspett är även i övrigt mycket artrika biotoper och en lång rad andra missgynnade och hotade arter är knutna till dessa miljöer.

Djur och växter som förekommer i området är ganska välkända men svampfaunan är relativt dåligt undersökt. Hittills är drygt 33 rödlistade arter och ytterligare 21 signalarter (arter som indikerar miljöer med höga naturvärden) påträffade inom området.

Området har länge varit känt för att ha en rik fågelfauna. Det är en viktig rastlokal för främst gäss, tranor och sångsvan. I området häckar även flera missgynnade eller hotade fåglar. Det bedöms vara en mycket lämplig och viktig häckningslokal för kornknarr. Även havsörn, ängshök och bivråk hör till de arter som häckar regelbundet i området och även berguv förekommer eller har förekommit här.

Ängshök och kornknarr gynnas av öppen mark med hög gräsvegetation. De kan missgynnas av bete eller för tidig slåtter. Viss igenväxning med buskar kan vara en fördel men igenväxningen bör inte gå för långt. Höga buskar intill boplatser kan innebära ökad risk för att andra rovfåglar nyttjar dessa för att predera på ungarna.

Bivråk häckar högt upp i gamla lövträd eller granar. Den gynnas i sitt födosök av lövskog och sannolikt av det mosaikartade landskap med närhet till både löv- och vattenrika miljöer som finns i Rörmar. Havsörn behöver gamla tallar för att bära sina stora bon.

Reservatet hyser i övrigt en mycket art- och individrik hackspettsfauna. Som nämnts ovan har Rörmar tidigare varit en viktig häckningslokal för vitryggig hackspett och reservatsområdet bedöms kunna erbjuda lämpliga biotoper för arten i framtiden. Vitryggig hackspett är en paraplyart för lövskogar med god tillgång på gamla lövträd och död ved.

Vidare finns i området uppgifter om häckning av kattuggla, hornuggla, stenknäck och duvhök. Den sistnämnda har en tydlig häckningspreferens för gammal skog.

Fjärilsfaunan vid Rörmar är mycket artrik och här finns skyddsvärda fjärilar som är knutna till de flesta av områdets naturtyper, trädskikt (ek, asp och björk), buskskikt (viden och skogstry) och flora (t.ex. ängsruta och flera andra hävdgynnade kärlväxter).

Bland de mer naturvårdsintressanta fjärilarna hör till exempel piltecknad fältmätare som använder rutor som värdväxter (backruta och ängsruta) och

jättesvampmal vars larver förpuppar sig i vedsvampen fnöskticka. Fnöskticka lever i sin tur på försvagade lövträd, främst björk. Jättesvampmal är också något av en stapelföda för vitryggig hackspett. Videfuks är en annan fjäril som har observerats i området och gynnas av fuktiga videbuskmarker, gärna längs vattendrag. Värt att nämna är att det vid området runt Rörmar har gjorts observationer av den utrotningshotade ängsrutemalen och de missgynnade fjärlarna sotnätfjäril, större borstspinnare, trylobmätare och ängsnätfjäril. Även om dessa fyndrapporter har lägre geografisk noggrannhet och det därför inte går att klarlägga om fynden har gjorts innanför eller strax utanför de aktuella reservatsgränserna så är samtliga dessa fjärlar knutna till sådana livsmiljöer och strukturer som reservatet syftar till att stärka. Hit hör till exempel öppna soliga fuktängar, varma och steniga torrbackar, gärna på kalkhaltig mark, samt periodvis översvämmade gräsmarker med ängsruta och vänderot.

Den fuktiga luften och det på många håll äldre trädskiktet samt lövrikedomen ger området en rik lav- och mossflora. Brun lundlav är en krävande art som växer på ädellövträd eller asp i bestånd som har hög luftfuktighet och lång trädkontinuitet. I några bestånd i reservatet förekommer den talrikt. Liten blekspik växer främst på gamla ädellövträd som ask men även gammal genomrötad björk. Lunglav förekommer mycket talrikt och fertilt på flera lokaler och syns här på äldre och gärna senvuxna lövträd, främst kanske på ek och skogslönn men också på asp. Aspfjädermossa, som är en av länets ansvarsarter, finns rapporterad från minst en lokal i reservatet.

Grön aspvedbock och mindre träfjäril får representera de vedinsekter som lever på äldre solexponerad asp. Den förstnämnda kräver döende asp för sin fortlevnad, gärna asphögstubbar, medan den sistnämnda är mer knuten till levande, grova aspar i soliga lägen. Bägge dessa arter är ansvarsarter för länet.

Bland kärlväxterna kan nämnas flera arter knutna till kalkrika lundar och skogar. Myskmadra är lite av en karaktärsart i delar av området, ofta marktäckande. Andra intressanta örter är till exempel underviol, sårläka, ormbär, storrams, svart trolldruva och rödblåra samt orkidéer som tvåblad och grönvit nattviol. Här finns även flera lundgräs såsom lundelm och hässlebrodd varav den sistnämnda växer tämligen allmänt också i barrskogarna. Kring hållar och bryn märks ofta en mer hävdgynnad flora med bland annat gullviva, brudbröd, bockrot, gulmåra, myskgräs, sydvårbrodd, fårsvingel, vit fetknopp och rödklint. Örter som har stor betydelse för fjärlslivet kan också nämnas: brudborste, spenört, vänderot och ängsruta. Den sistnämnda hittas här främst i fuktiga gräsytor som ännu hålls öppna på

något vis, till exempel vid stigar, i röjda siktgator vid jaktpass och i tidvisa översvåmningszoner.

Naturvårdsarter

Begreppet naturvårdsarter är en samlingsterm för arter som är extra skyddsvärda genom att de indikerar att ett område har höga naturvärden eller i sig själva är av särskild betydelse för biologisk mångfald. Idag omfattar detta begrepp juridiskt skyddade arter, typiska arter, rödlistade arter, ansvarsarter, signalarter och nyckelarter. Typiska arter är arter vars förekomst indikerar så kallad gynnsam bevarandestatus hos aktuell naturtyp enligt EU:s art- och habitatdirektiv. Nedan följer en sammanställning av hittills kända uppgifter om artförekomster i området.

Däggdjur

<i>Lutra lutra</i>	utter	NT	A	§	(P)	
--------------------	-------	----	---	---	-----	--

Fåglar (ett urval)

<i>Acrocephalus scirpaceus</i>	rörsångare	NT		§			
<i>Aegithalos caudatus</i>	stjärtmes			§			T
<i>Asio otus</i>	hornuggla	NT		§			
<i>Botaurus stellaris</i>	rördrom	NT	F	§			
<i>Bubo bubo</i>	berguv	VU	F	§			
<i>Circus pygargus</i>	ängshök	EN	F	§	P		
<i>Coccothraustes coccothraustes</i>	stenknäck			§			
<i>Columba oenas</i>	skogsduva		F	§			
<i>Crex crex</i>	kornknarr	NT	F	§		C	T
<i>Curruca communis</i>	törnsångare			§			
<i>Dendrocopos leucotos</i>	vitryggig hackspett	CR	F	§	P		
<i>Dendrocopus minor</i>	mindre hackspett	NT		§			T
<i>Emberiza schoeniclus</i>	sävsparv	NT		§			
<i>Haliaeetus albicilla</i>	havsörn	NT	F	§		C	
<i>Locustella fluviatilis</i>	flodsångare	NT		§			
<i>Pernis apivorus</i>	bivråk		F	§			
<i>Picoides tridactylus</i>	tretåig hackspett	NT	F	§			T
<i>Prunella modularis</i>	järnsparv			§			
<i>Strix uralensis</i>	slaguggla	NT	F	§			
<i>Vanellus vanellus</i>	tofsvipa	VU	F	§			

Skalbaggar

<i>Necydalis major</i>	stekelbock			S		T
<i>Saperda perforata</i>	grön aspvedbock	NT			C	

Fjärilar

<i>Acossus terebra</i>	mindre träffjäril	NT		C
* <i>Ethmia pyrausta</i>	*ängsrutemal	EN		
<i>Gagitodes sagittata</i>	piltecknad fältmätar	NT		
* <i>Melitaea cinxia</i>	*ängsnätfjäril	NT		
* <i>Melitaea diamina</i>	*sotnätjäril	NT		
<i>Scardia boletella</i>	jättesvampmal		S	C
* <i>Setina irrorella</i>	*större borstspinnar	NT		
* <i>Trichopteryx polycommata</i>	*trylobmätare	NT		

Kärlväxter

<i>Actaea spicata</i>	svart trolldruva		S	K T
<i>Carex flacca</i>	slankstarr			K T
<i>Cirsium heterophyllum</i>	brudborste			T
<i>Convallaria majalis</i>	liljekonvalj			K
<i>Crepis praemorsa</i>	klasefibbla	NT		
<i>Dactylorhiza maculata</i>	fläcknycklar		§ S	
<i>Daphne mezereum</i>	tibast		S	K
<i>Filipendula vulgaris</i>	brudbröd			K
<i>Fraxinus excelsior</i>	ask	EN		
<i>Galium odoratum</i>	myskmadra		S	K T
<i>Hepatica nobilis</i>	blåsippa			K T
<i>Laserpitium latifolium</i>	spenört			K
<i>Lathyrus vernus</i>	vårärt		S	K T
<i>Lonicera xylosteum</i>	skogstry			K
<i>Neottia nidus-avis</i>	nästrot		§ S	K
<i>Neottia ovata</i>	tvåblad		§ S	K
<i>Paris quadrifolia</i>	ormbär		S	
<i>Parnassia palustris</i>	slätterblomma			T
<i>Platanthera chlorantha</i>	grönvit nattviol		§ S	
<i>Polygonatum multiflorum</i>	storrams		S	T
<i>Polygonatum odoratum</i>	getrams			K
<i>Primula veris</i>	gullviva		§	T
<i>Ribes alpinum</i>	måbär			K
<i>Sanicula europea</i>	sårläka		S	K
<i>Sedum album</i>	vit fetknopp			K
<i>Thalictrum flavum</i>	ängsruta			T
<i>Valeriana officinalis</i>	läkevänderot			T

Mossor

<i>Anomodon longifolius</i>	liten baronmossa		S	T
<i>Antitrichia curtipendula</i>	fällmossa		S	T

<i>Brachythecium rivulare</i>	källgräsmossa				T
<i>Homalia trichomanoides</i>	trubbfjädermossa		S		T
<i>Neckera pennata</i>	aspfjädermossa	VU		C	T

Lavar

<i>Bacidia fraxinea</i>	slät lönnlav		S		T
<i>Bacidia polychroa</i>	brun lundlav	VU		C	
<i>Bacidia rubella</i>	lönnlav		S		T
<i>Inoderma byssaceum</i>	ekpricklav	VU			
<i>Leptogium saturninum</i>	skinnlav		S		T
<i>Lobaria pulmonaria</i>	lunglav	NT			T
<i>Nephroma resupinatum</i>	luddlav		S		T
<i>Peltigera collina</i>	grynig filtlav	NT			T
<i>Sclerophora coniophaea</i>	rödbrun blekspik	NT			T
<i>Sclerophora pallida</i>	gulvit blekspik	VU			T
<i>Sclerophora peronella</i>	liten blekspik	VU			T

Svampar

<i>Fomitoporia robusta</i>	ekticka	NT			T
<i>Phellinus populicola</i>	stor aspticka		S		T
<i>Rigidoporus corticola</i> s. lat.	barkticka		S		T
<i>Sarcodon imbricatus</i> s. str.	fjällig taggsvamp		S		

Teckenförklaring:

- F = Arten listas på bilaga 1 till EU:s fågeldirektiv
A = Arten omfattas av bilaga 2 eller 4 till EU:s art- och habitatdirektiv
S = Signalart enligt Skogsstyrelsen (2023)
P = Arten omfattas av ett åtgärdsprogram för hotade arter
C = Ansvarsart för länet
K = Kalkindikator listad i Åtgärdsprogrammet för kalktallskogar (2009)
H = Hävdindikator listad i Jordbruksverkets handbok för TUVA (2017)

Hotkategori i Sverige enligt rödlistan (2020):

- CR = Critically endangered Akut hotad
EN = Endangered Starkt hotad
VU = Vulnerable Sårbar
NT = Near threatened Nära hotad
DD = Data deficient Kunskapsbrist
NA = Not applicable Ej tillämpbar

Geovetenskapliga värden

Reservatsområdet har en småkuperad och ganska flack topografi. Området utgörs huvudsakligen av normalblockiga friska moränjordar med

uppstickande hållmarker, samt sänkor med täta näringsrika jordarter, främst glacial lera och kärrmarker. Moränjordarna utgörs huvudsakligen av en kalkhaltig sandig-moig morän. Även de glaciala lerorna är kalkhaltiga. Kalkhalten kan ibland vara högre på större djup, på grund av urlakning. Därför är kalkhalten ofta högre i svackor och där det finns rörligt markvatten. Berggrunden i området utgörs huvudsakligen av gnejsgraniter, en djupgrönsten i form av diorit och gabbro samt stråk av hälleflinta, leptit.

Kulturhistoriska värden

Kulturlandskapet kring Rörmar utgör ett för norra Roslagen karaktäristiskt välbevarat odlingslandskap. Reservatsområdets västra delar ingår i länets bevarandeplan för odlingslandskapet (objekt "Valö" BP 82.3) där bland annat traktens långvariga historia av bete och brukande av sidvallsängar (slätter av fuktängar) framhävs. Det historiska brukandet har format landskapet och den flora som återfinns i området. Spåren från detta brukande syns här och var än idag, bland annat i form av spärrgreniga träd, bukettformade enar och hävdgynnade kärlväxter. Dessa levande spår kan på så sätt sägas utgöra ett levande biologiskt kulturarv.

Precis väster om reservatet finns riksintresse för kulturmiljö (Bygden norr om Hökhuvuds kyrka C 18) och det kommunala intresset Ös 15 (Odlingsbygden norr om Hökhuvuds kyrka, beskrivet i Jord och Järn). Värden som beskrivs här inkluderar gravfält från yngre järnåldern, runristningar, småskaligt odlingslandskap med medeltida karaktär innehållande små åkrar, betesmarker, stenhägnader och ovanligt välbevarad bybebyggelse från 1700- och 1800-talen samt vägnät med förhistoriskt ursprung.

I reservatets nordvästra hörn, i Södra Ekevret precis norr om Olandsån, ligger en torplämning ([L1943:335](#)). Lämningen består av fyra husgrunder, ett 20-tal övergivna röjda odlingsytor och ett 50-tal odlingsrösen. I en av husgrunderna finns rester av en spismur. På en storskifteskarta över Annö by från 1797 går det att utläsa en symbol för torp och att marken hör till "Sneslingebergs ägor". På häradskartan över området, cirka 100 år senare, finns ingen torpsymbol utsatt. Möjligen hade torpet redan då övergivits.

I övrigt finns en stensättning ([L1944:9782](#)) precis utanför eller på gränsen till reservatet söder om Kohälludden. Lämningen är placerad på kanten av en moränhöjd.

I övrigt finns inga registrerade forn- eller kulturlämningar registrerade i reservatet.

Värden för friluftslivet

Reservatet bedöms i nuläget ha måttliga värden för friluftslivet. Området är ganska svårtillgängligt och nås endast med bil. I nuläget kommer man inte heller hela vägen fram med bil utan det krävs även en vandring på ett par hundra meter innan själva reservatsgränsen kan korsas.

Det kan dock finnas möjligheter att genom begränsade insatser öka områdets betydelse för friluftslivet. Det ålderdomliga odlingslandskapet bedöms vara både naturskönt och omväxlande. Inom ett relativt begränsat område kan man få uppleva flera naturtyper såsom ädellövrika lundar, lövsumpskogar, soliga hällar, äldre barrskogar och det småbrutna, omväxlande våtmarks- och odlingslandskapet med både videbuskar och öppnare fuktängar. Området är också mycket fågelrikt.

Prioriterade bevarandevärden

Markslag och naturtyp: ädellövrika lundar, lövsumpskogar, lövrika skogar i olika successionsstadier, betespräglade skogar, mosaik av öppna och mer slutna miljöer i våtmarken såsom ängar, buskmarker och lövrika bryn.

Strukturer: gamla lövträd, hällar, solexponerade aspar, tallar och ädellövträd, senvuxna träd, död och döende lövved.

Växt, svamp- och djursamhällen: fåglar, lavar, fjärilar, vedskalbaggar, mossor.

Arter:	<i>Dendrocopus leucotus</i>	vittryggig hackspett
	<i>Bacidia polychroa</i>	brun lundlav
	<i>Acosus terebra</i>	mindre träfjäril
	<i>Circus pygargus</i>	ängshök
	<i>Crex crex</i>	kornknarr
	<i>Lobaria pulmonaria</i>	lunglav
	<i>Neckera pennata</i>	aspfjädermossa
	<i>Pernis apivorus</i>	bivråk
	<i>Saperda perforata</i>	grön aspvadbock
	<i>Gagitodes sagittata</i>	pilteknad fältmätare
	<i>Scardia boletella</i>	jättesvampmal

Friluftsliv: naturupplevelse

Plandel

Övergripande skötsel

Den övergripande målsättningen med reservatets skötsel är att bevara det lövrika landskapet och att gynna naturtyper såsom löv- och ädellövlundar, lövsumpskog och lövsuccessioner i olika stadier samt arter som är knutna till dessa naturtyper.

Hela området, såväl gräsmarker som löv- och barrskogar, har en historia av bete från vilket spår syns än idag. Om möjligt bör betesskötsel återinföras i naturreservatet.

Det finns höga naturvärden knutna till det äldre trädskiktet vilket på många håll tidigare har präglats av ljusare förhållanden. Gamla värdefulla träd som trängs av yngre träd bör friställas. Hävdpräglade förhållanden på hållar och bryn kan upprätthållas genom bete eller genom röjning då och då. Öppna eller halvöppna gräsmarker och de omväxlande våtmarksmiljöerna kan skötas med slåtter eller röjning av utvalda ytor samt bete där lämpligt. Skötseln ska på lång sikt möjliggöra lövföryngring och upprätthålla en kontinuitet av lövrikedom.

Åtgärder i syfte att begränsa eller förhindra eventuella angrepp av granbarkborre som kan hota prioriterade bevarandevärden kan vidtas vid behov.

Slutligen vidtas åtgärder för att underlätta allmänhetens friluftsliv.

Skötsel av successioner

Som en följd av de diken som anlagts i Rörmar har flera områden förskjutits från deras tidigare våta och dynamiskt sett mer stabila tillstånd. Sedan dess befinner sig områdena i olika stadier av succession vilket bidrar till traktens lövrikedom men innebär även att miljöerna har en större benägenhet att övergå till att bli mer grandominerade över tid. I nuläget får rensning ske av de diken och dammar som berörs av befintliga tillstånd och vattendomar. Om torrläggningen av området upprätthålls och detta gynnar gran kan de naturvärden som är knutna till lövsuccessioner och lövsumpskogar därför hotas på sikt. Den ur naturvårdssynpunkt ideala vattenregimen skulle vara sådan att glasbjörk och annan löv- och sumpskogsvegetation gynnas medan gran och alltför stark förbuskning missgynnas. Åtgärder i syfte att höja vattenståndet inom reservatet, utan att för den skull låta hela området återgå till sjö, skulle kunna vara ett sätt att mer långsiktigt bevara områdets naturvärden. Detta kräver dock en omprövning av vattendomarna vilket i

dagsläget inte är aktuellt. Istället får gran därför hållas tillbaka genom skötselåtgärder. En höjning av vattenståndet skulle behöva föregås av en hydrologisk utredning, vilket varken föreliggande beslut eller skötselplan förhindrar. En sådan utredning bör med fördel även utreda konsekvenserna av mindre omfattande hydrologiska restaureringar.

Beskrivning, bevarandemål och skötselåtgärder

Reservatet har delats upp i sju skötselområden. För avgränsning av områdena A-G, se skötselplanskarta, bilaga 4.1.

Skötselområde A: Sumpskog – 57,6 ha

Beskrivning

Området utgörs av flera stora mer eller mindre sammanhängande lövsumpskogar inom våtmarksområdet som bildats efter sänkningen av Rörmarsjön. Sumpskogarna översvämmas vid högvatten under vår och höst.

Figur 4. Björksumpskog som börjar generera död ved. På björkhögstubben syns fnösktickor. I dessa vedsvampar kan jättesvampmal leva. Fjärilen är en viktig födoresurs för bl.a. hackspettar.

Huvuddelen av beskogningen har sannolikt uppkommit efter den sista sänkningen av sjön som utfördes under 1958–59. Vissa bestånd är dock äldre

och mer olikåldriga och började sannolikt beskogas redan efter den första sänkningen 1876-79.

Skogen ser lite olika ut i olika bestånd beroende på ålder och skötsel. Vissa bestånd har brist på död ved, är förhållandevis likåldriga och unga. Andra har haft en mer naturlig utveckling och dessa är mer heterogena, olikåldriga och börjar få ett inslag av döende och döda träd. De har även ett större inslag av andra trädslag som till exempel al, ask, asp och gran. Ett par bestånd har ett betydande inslag av inväxande gran.

Fältskiktet varierar något men är i regel ganska artfattigt och vittnar om att bestånden är relativt unga. Igenväxningsvegetation och konkurrenskraftiga gräs såsom grenrör, hallon, brännässlor dominerar. Särskilt i de äldre bestånden är dock hässlebrodd ett av de vanligaste gräsen och örtfloran är rikare med till exempel rödblåra, stinksyska, läkevänderot, ormbär, liljekonvalj, svärdsilja, kärrviol, fläcknycklar och strätta. Ängsruta, som har stor betydelse främst för många fjärilar, är förhållandevis vanlig och syns tydligast i fuktiga ytor som hålls öppna, till exempel runt jaktorn och längs stigar. I bottenskiktet syns bland annat källgräsmossa.

Naturvärdena är främst knutna till trädskiktet och lövrikedomen. Trädskiktet skulle kunna få en större betydelse för fler arter om åldrandet och döendet påskyndades något. Skötselområdet har bland annat betydelse för de prioriterade lövskogsarterna vitryggig hackspett, bivråk, jättesvampmal och till viss del även fjärilar knutna till värdväxter som ängsruta och vänderot.

Flera stora diken löper genom eller angränsar till området och gör det svårt att ta sig över. Övergångar finns på några platser.

Bevarandemål

Inom överblickbar framtid består området av en varierad och skiktad lövsumpskog som börjar generera en större mängd död lövved och som normalt sett årligen översvämmas. Arealen lövsumpskog (9080) ska vara minst 57 hektar. På längre sikt utvecklas området till en gammal, naturskogsartad lövsumpskog med en riklig mängd död och döende lövved, både liggande och stående sådan. Det finns en stor variation av död ved i olika nedbrytningsstadier och grovlekar. Vattenståndet får gärna fluktuera naturligt. Gran förekommer inte i sådan omfattning att den hotar värdena knutna till löv.

Skötselåtgärder

Restaurering

- *Hydrologisk restaurering.* Diken som inte omfattas av markavvattningsföretag (eller annan tillståndsgiven vattenverksamhet) läggs igen, om detta går att göra utan att mark utanför reservatet försumpas. Diken som omfattas av markavvattningsföretag kan bara läggas igen om det sker med samtycke från berörda rättighetsinnehavare. Åtgärden bör föregås av en hydrologisk utredning.

Nyskapande

- *Skapa/tillföra död ved.* Åtgärder genomförs för att skapa eller påskynda tillförseln av död ved, särskilt vad gäller björk och annan lövved. Förslag på åtgärder inkluderar ringbarkning, högkapning, knäckning av grenar, barkflängning och andra former av veteranisering. Genom dessa åtgärder ges bestånden även en mer varierad struktur. Förslagsvis kan Projekt vitryggig hackspett kontaktas angående samarbete gällande dessa åtgärder.

Löpande

- *Röjning/utglesning.* Med avseende på främst gran och annan igenväxningsvegetation. Gran kan även avlägsnas genom ringbarkning om lämpligt.

Skötselområde B: Löv- och ädellövlund – 16,5 ha

Beskrivning

Huvuddelen av områdets lövlundar utgörs av igenväxande kulturmarker av olika slag och slutenhet. Lövrikedomen är påtaglig men här finns också partier med tydliga inslag av barr där tall generellt höjer värdena medan inväxande gran är oönskad. Vissa partier övergår närmast i tallhällmarker med lövinslag. Dessa är svåra att avgränsa och inkluderas därför också i skötselområdet.

Figur 5. Sluten lövlund med hassel, ek och lön. I förgrunden ligger en äldre lövlåga.

Lövlundarna består främst av flerskiktade, olikåldriga och ädellövriska bestånd. De har ofta ett ganska luckigt eller glest äldre trädskikt med överståndare av gammal ek, lön och tall, i viss mån också alm och ask. De två sistnämnda trädslagen har minskat de senaste decennierna som en följd av alm- och askskottsjuka. Hällmarkerna har ett mycket värdefullt trädskikt med gamla, senvuxna och solexponerade träd, inte minst av asp och ek. Sedan området lämnats ohävdats sker en igenväxning med främst gran, ung asp, björk och ask. Här finns också en förnygring av ek och lön som eventuellt kan behöva skydd mot överbete. Gran växer in alltmer i vissa bestånd och utgör på sikt ett hot mot skötselområdets naturvärden. Buskskiktet är olika utvecklat beroende på hur området hävdats. Det utgörs främst av hassel,

skogstry och måbär samt sly och då främst asp och ask. På de torrare hållarna finns enbuskar. Enstaka berberis förekommer som ett värdefullt inslag.

Genom närheten till Olandsån och Rörmar får lundarna ett jämnt och fuktigt lokalklimat vilket är gynnsamt för många arter. Trädsiktet hyser en mycket rik moss- och lavflora. Här finns en god lokal för brun lundlav som förekommer talrikt i några bestånd. Lunglav förekommer tämligen allmänt, främst på lönn men även ek och asp. Trubbfjädermossa är något av en karaktärsart i flera bestånd där den framförallt växer på trädbaser av lönn och ek eller på block. Liten baronmossa förekommer. Här i lundarna syns också olika landsnäckor men de är dåligt undersökta.

Fältsiktet utgörs generellt av en mycket rik lundflora. Myskmadra är lite av en karaktärsväxt i området, ofta marktäckande. Andra förekommande arter är bland annat blåsippa, vårärt, underviol, sårläka, spenört, storrams, svart trolldruva, ormbär, tandrot, brudborste, rödblåra och stinksyska. Kring hållarna växer torrbacksflora med bland annat gullviva, kärleksört, harklöver och vit fetknopp vilka vittnar om markernas beteshistoria.

Området har bland annat betydelse för krävande kryptogam- och kärlväxtflora samt fjärilsfauna, inklusive sådana arter som behöver solvarma torrhallar. Området är vidare av vikt för de prioriterade arterna vitryggig hackspett, bivråk, brun lundlav, lunglav, aspfjädermossa, mindre träfjäril och grön aspvedbock.

Bevarandemål

Området utgörs av luckiga, flerskiktade, på sina ställen hävdpräglade löv- och ädellövrika lundar samt solexponerade och senvuxna träd på block- och hållmark. Arealen nordlig ädellövskog (9020) är minst 15,5 hektar och arealen taiga (9010) utgör knappt 1 hektar. I området finns gamla grova och spärrgreniga träd, särskilt olika lövträd men också tall. Ett litet inslag av gran kan förekomma men inte i en sådan mängd att det hotar övriga värden. Nya generationer av lövträd, särskilt med avseende på ek, lönn, asp och tall ska få fäste och möjlighet att på sikt ta plats i det äldre trädsiktet. Busksiktet inkluderar bärande buskar. Död och döende ved, både liggande och stående sådan, förekommer i olika nedbrytningsstadier och grovlekar samt i den mängd som främst genereras naturligt. Synliga kulturlämningar hålls fria från igenväxningsvegetation.

Skötselåtgärder

Restaurering

- *Röjning/utglesning.* Avser främst gran och annan igenväxningsvegetation. Bärande buskar såsom skogstry, berberis, getapel och hagtorn bör gynnas. Andelen enbuskar tål att skattas något om det gynnar övriga värden.
- *Friställning.* Trängda spärrgreniga lövträd och tallar samt lämpliga efterträdare friställs.

Nyskapande

- *Stängsling.* Om möjlighet för skogsbete finns. Stängsel kan vid behov även användas för att skydda lövföryngring.
- *Skapa/tillföra död ved.* Åtgärder genomförs för att skapa eller påskynda tillförseln av död ved, särskilt vad gäller lövved. Förslag på åtgärder inkluderar ringbarkning, högkapning, knäckning av grenar, barkflängning och andra former av veteranisering.

Löpande

- *Bete.* Eventuella avvägningar mellan förekomst av död lövved och framkomlighet för betesdjur kan i många fall lösas genom att t.ex. flytta något på de lågor som ligger i vägen. I andra fall kan betesdjur få hitta nya stigar runt lågorna vilket i sig kan bidra till att skapa en önskvärd variation i de olika miljöerna.
- *Röjning/utglesning.* Med avseende på främst gran och slyvegetation, vid behov. Synliga kulturlämningar hålls fria från igenväxande sly. Eventuella lågor som fallit på dem kan flyttas på. Unga-medelåldriga träd (främst björk och asp) som vuxit upp på eller precis intill lämningarna kan fällas, men naturvårdsträd och äldre träd ska lämnas orörda.

Skötselområde C: Barrblandskog med hävdprägel – 15,4 ha

Beskrivning

Området utgörs av cirka 90-årig barrblandskog, dels på moränholmar med uppstickande hållmarker och dels på lite lägre liggande terräng med något yngre och mer granbetonad skog.

Figur 6. Granar och äldre tallar om vartannat i en solig glänta.

Holmarna består av igenväxande före detta skogsbeten med en relativt skiktad struktur och jämn trädslagsfördelning mellan gran och tall. Vissa tallar är gamla och med mer utspärrade grenar, särskilt på eller intill hållarna. Holmarna har även ett yngre uppväxande trädskikt som uppkommit när betet upphörde. Enbuskar finns spridda i skötselområdet men främst uppe på hållarna. Floran uppe på de glesare hållarna är generellt örtrik och hävdgynnad med förekomster av bland annat nattvioler, kärleksört, rödklint, brudbröd, fårsvingel och gullviva. Död ved förekommer överlag inte i någon större mängd men är ett värdefullt inslag.

På den lägre liggande marken mellan holmarna blir skogen mer grandominerad men fortfarande med en hög andel tall. Ett litet inslag av yngre trädformig ek skymtar fram. Marken är frisk med vissa fuktigare partier. Bestånden förefaller vara självföryngrade och har i sen tid plockhuggits samt "städats" på död ved. Det finns vissa luckor i skogen där

örter som gulmåra, stor blåklocka, brudbröd och svart trolldruva tycks trivas. På marken förekommer ställvis kalk- eller näringsindikerande arter såsom kransmossa, slankstarr, blåsippa, skogsvicker och någon enstaka sårläka, vårärt och tvåblad.

Området har bland annat betydelse för fågelfaunan och för arter knutna till skogsbete. Markförhållandena och beteshistoriken pekar även på att området har potential att hysa en rik svampflora men detta är inte närmare undersökt.

Bevarandemål

Moränholmar och hållmarker med gammal, fullskiktad barrblandskog med värdefulla inslag av lövträd och bärande buskar. Arealen trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 15 hektar. Skogen får gärna ha en tydlig skogsbetesstruktur. Gamla träd, särskilt av tall, är vanliga. Död ved, både liggande och stående sådan, förekommer i olika nedbrytningsstadier och grovlekar samt i den mängd som främst genereras naturligt. Vid återupptaget bete kan dock volymen liggande död ved hållas på en nivå som inte försvårar betet.

Alternativ målbild

Om bete inte går att ordna kan målbilden förskjutas mot gammal barrnatskog med en högre andel död ved och en mer naturlig bestandsstruktur. Arealen taiga (9010) ska vara minst 15 hektar.

Skötselåtgärder

Restaurering

- *Friställning*. Spärrgreniga träd och lämpliga efterträdare friställs. Avser främst hållarna.
- *Plockhuggning/röjning*. Viss utglesning för att återfå skogsbetesstruktur kan göras om det underlättar återupptagen betesdrift. Om åtgärder riktas mot äldre träd bör hänsyn tas till eventuella fynd av naturvårdsintressanta mykorrhizasvampar.

Nyskapande

- *Stängsling*. Om möjlighet för skogsbete finns.

Löpande

- *Bete*.
- *Plockhuggning/utglesning*. Om bete återinförs kan plockhuggning eller utglesning vidtas vid behov för att upprätthålla en glesare skogsstruktur.

Alternativ skötsel

Om bete inte går att ordna kan den huvudsakliga skötselinriktningen istället vara fri utveckling. Punktinsatser som friställning av spärrgreniga träd är dock även i ett sådant läge lämpliga att genomföra.

Skötselområde D: Träd- och buskbärande före detta betesmark – 3,1 ha

Beskrivning

Området innefattar delar av Bredgrund samt Kohälludden och består av träd- och buskbärande före detta betesmark med främst tall, björk och en. Enstaka solexponerade ekar och asp förekommer som värdefulla inslag.

Figur 7. Solvarm och bergbunden mark med tall, enbuskar och i kanten även björk.

Bredgrund är generellt mer tallpräglad och mindre gles än Kohälludden. Bitvis sker en igenväxning med gran, yngre träd och buskar, däribland en och slån. Skogstry och getapel förekommer.

Terrängen är småkuperad och varierar från torra-skarpa berghällar och flackare friska partier. Örtfloran är bitvis hävdgynnad, vilket syns bäst på hållmarkerna, med blekstarr, gulmåra, rödklint och en riklig förekomst av sydvårbrodd. Kanterna är ofta lite fuktiga där myskgräs och ängsruta syns. En

del arter såsom grönvit nattviol, tibast och klasefibbla vittnar även om åtminstone bitvis kalkrika markförhållanden.

Stora delar av skötselområdet har beteshävdats relativt långt in i modern tid. Spår av tidigare betesstängsel och taggtråd ligger kvar på ett par ställen. Områdets lite solvarma och glesare struktur samt dess något högre läge skulle kunna passa för en rastplats med lite utsikt, om en del av igenväxningsridåerna (främst ung björk och gran) utåt det lägre liggande landskapet glesas ut.

Området har bland annat betydelse för hävdgynnad flora och fjärilsfauna, inklusive sådana arter som kräver solvarma torrhällar och värdväxter som skogstry och spenört. I takt med att trädskiktet åldras och solexponeras får det allt större betydelse för vedlevande insekter och fåglar.

Bevarandemål

Gles betespräglad mark och hällar med spridda bärande buskar samt gamla tallar och lövträd, särskilt ek och asp. Arealen trädklädd betesmark (9070) ska vara minst 3 hektar. Spärrgreniga träd står fritt. Fältskiktet är överlag solbelyst och hävdpräglat. Död och döende ved, både liggande och stående sådan, förekommer i olika nedbrytningsstadier och grovlekar. En hög andel av denna ved solexponeras.

Skötselåtgärder

Restaurering

- *Röjning/utglesning.* Främst gran och annan igenväxningsvegetation röjs eller huggs bort för att återfå en glesare struktur.
- *Friställning.* Spärrgreniga träd och lämpliga efterträdare friställs.

Nyskapande

- *Stängsling.* Om möjlighet till bete finns.
- *Skapa/tillföra död ved.* Åtgärder genomförs för att skapa eller påskynda tillförseln av död ved, särskilt vad gäller lövved. Förslag på åtgärder inkluderar ringbarkning, högkapning, knäckning av grenar, barkflängning och andra former av veteranisering.

Löpande

- *Bete.* Öppethållande och hävd erhålls bäst genom bete, helst med sent betespåsläpp.
- *Röjning/slätter.* Vid uteblivet bete kan regelbunden röjning eller slätter tillämpas.

Skötselområde E: Ung lövrik blandskog – 40 ha

Beskrivning

Området består av ett hygge som togs upp i mitten av 1990-talet och som inte återplanterats. Det har sedan dess haft en stark självföryngring av främst björk, asp, al och ek men även av gran. I dag är området varierande med en lövrik trädslagsfördelning om kanske 60 % björk, 30 % gran och resten övriga lövträd. En del gamla tallöverståndare har också fått stå kvar i kanterna av området. Strukturen är omväxlande där vissa partier har slutit sig medan andra är betydligt öppnare.

Figur 8. Till vänster syns tätare ungskog med björk och gran, till höger öppen mark med tydlig grässvål och inslag av hävdgynnad flora.

Lite längre tillbaka i tiden har området sannolikt nyttjats på liknande sätt som övriga skogar i reservatet. Jämfört med dem ser dock skogen något mer tätvuxen ut på 1950-talskartorna och möjligen upphörde skogsbetet här lite tidigare. Trots detta finns en del hävdgynnad flora kvar i de ljusöppna, näringsfattigare partierna. Hit hör till exempel brudbröd, bockrot, daggekåpor och gullviva. I övrigt saknar marken till stora delar mossor och har istället en grässvål utan att egentligen domineras av typiska hyggesväxter.

Skötselområdet har i dagsläget blott en begränsad betydelse för reservatets prioriterade bevarandevärden. På längre sikt, om lövsuccessionerna och

lövrikedomen får utrymme att åldras och vidareutvecklas, kan dock området spela en desto större roll. Detta gäller i synnerhet för de värden som är knutna till björk, asp och tall.

Bevarandemål

Området utgörs av självföryngrad och huvudsakligen självgallrande löv- och blandskog med ett tydligt inslag av ädellöv. Barrinslaget domineras av tall. Partier av området får gärna vara glesare (luckigt) så att förutsättningar finns för att ljusgynnade träd, arter och strukturer (t.ex. solexponerade högstubbar och spärrgreniga träd) kan utvecklas. Död ved, både liggande och stående sådan, förekommer i olika nedbrytningsstadier och grovlekar samt i den mängd som främst genereras naturligt. På längre sikt ska trädskiktet bli gammalt och få strukturer som gynnar fåglar, kryptogamer och vedinsekter.

Skötselåtgärder

Nyskapande

- *Röjning/utglesning.* Gran tas bort för att gynna löv och tall.
- *Friställning.* Spärrgreniga träd och lämpliga efterträdare friställs.
- *Skapa/tillföra död ved.* Åtgärder genomförs för att skapa eller påskynda tillförseln av död ved, särskilt vad gäller björk och annan lövved. Förslag på åtgärder inkluderar ringbarkning, högkapning, knäckning av grenar, barkflängning och andra former av veteranisering.
- *Stängsling.* Om införande av bete blir aktuellt.

Löpande

- *Plockhuggning/utglesning.* Vid behov kan plockhuggning eller luckhuggning göras för att få in mer ljus och förlänga lövsuccessioner. Åtgärder riktas främst mot gran.
- *Bete.* Med fördel kan området betas. Området är dock inte prioriterat för denna åtgärd.

Skötselområde F: Öppen-halvöppen gräs- och buskvåtmark – 73 ha

Beskrivning

Inom det sänkta sjöområdet finns ganska stora arealer mer eller mindre öppna våtmarker med gräs och videbuskar som översvämmas vid högvatten under vår och höst.

Figur 9. Videbuskar och vass dominerar skötselområdet.

Områdena är generellt ganska artfattiga och domineras av konkurrenskraftiga gräs och örter samt videbuskar. Delar har tidigare slåtrats och dessa ytor kan fortfarande bära spår av mer hävdgynnade arter, till exempel slätterblomma och ängsruta. Detta anas framförallt i ytor som fortfarande hålls någorlunda öppna, till exempel vid jaktorn, längs stigar och i körspåren efter fyrhjuling och traktor. De mindre blöta delarna har till en del nyttjats för vallodling till ganska nyligen. De mer fuktiga-blöta ytorna domineras av vass, älggräs och kärrtistel. Bitvis sker en igenväxning med buskar och träd som främst utgörs av olika viden, glasbjörk, al och hägg. Sådan vegetation kan i viss mån utgöra viktiga biotopstrukturer för särskilt fjärilar, steklar och fåglar men alltför stark förbuskning som leder till att den öppna marken helt växer igen får anses som oönskad.

Inom skötselområdet har en privat markägare anlagt dammar där det tidigare fanns små partier av öppna vattenytor. Vegetationen utgjordes av vass innan dammarna anlades. Dessa dammar bedöms inte utgöra något hot mot bevarandevärdena utan kan tvärtom stärka vissa naturvärden, till exempel genom att öka lokalens betydelse som rastplats för flyttfåglar.

Vid dammarna finns också ett till synes nyanlagt fågelgömsle och den öppna marken längs västra kanten av Bredgrund och mot dammarna är stängslad (passage via grind). Anordningarna är privatägda.

Flera stora diken löper genom eller angränsar till området och gör det svårt att passera. Övergångar finns på några platser.

Skötselområdet har betydelse för fågellivet, bland annat för de prioriterade arterna kornknarr och ängshök. Vidare har de öppna fuktgräsmarkerna och deras tidvisa översvämningar potential som betydelsefulla livsmiljöer för piltecknad fältmätare och andra rödlistade fjärilar såsom ängsrutemal och sotnätfjäril.

Molluskfaunan är inte undersökt i området men de fuktiga videmiljöerna skulle kunna vara intressant för större agatsnäcka som har kända förekomster i liknande miljöer i Forsmarksån.

Bevarandemål

En mosaik av öppen till buskbevuxen våtmark som bitvis översvämmas vid högvatten. Vegetationen består främst av gräs, vass och videbuskar på mark som omfattar friska till blöta förhållanden. En del videbuskar står solexponerat. Öppen frisk-fuktig gräsmark hävdas (sent) och dessa delar har goda förekomster av hävdgynnade fuktängsarter. Det finns en ständig tillgång till öppna buskfria gräsmarksytor med högväxt vegetation lämplig för ängshök. Dessa har en storlek på minst 50 x 50 m. Partier med öppna vattenspeglar får gärna vidmakthållas eller förstärkas. Rödlistade fågelarter knutna till öppna och fuktiga gräs- och våtmarker häckar i området.

Skötselåtgärder

Restaurering

- *Hydrologisk restaurering.* Diken som inte omfattas av markavvattningsföretag (eller annan tillståndsgiven vattenverksamhet) läggs igen, om detta går att göra utan att mark utanför reservatet försumpas. Diken som omfattas av markavvattningsföretag kan läggas igen om det sker med samtycke från berörda rättighetsinnehavare. Åtgärden bör föregås av en hydrologisk utredning.

Löpande

- *Röjning*. Igenväxande busk och gran röjs bort vid behov. Kan i viss mån även efterlikna slåtter. Röjd eller slagen vegetation avlägsnas från platsen.
- *Hävd*. I första hand införs slåtter eller röjning (helst sen hävd) och i andra hand extensivt bete av de öppna, fastare gräsmarkspartierna. Röjd eller slagen vegetation avlägsnas från platsen. Om det inte är praktiskt genomförbart att låta hävda större delen av skötselområdet kan istället vissa ytor prioriteras. Sådana ytor kan förslagsvis väljas ut baserat på förekomst av kvarvarande hävdgynnad flora. Exempelvis skulle fuktiga partier vid redan idag öppna punkter (t.ex. runt jaktorn och körstigar) kunna utvidgas och knytas ihop för att få större och mer sammanhängande områden. Med fördel kan jaktlagen kontaktas angående samarbete kring detta. Slagna ytor kan växlas mellan år till år för att säkerställa att det kontinuerligt finns buskfria och högväxta ytor för fåglar att häcka i.

Skötselområde G: Odlingssmark och trädklädda åkerholmar – 5,2 ha

Beskrivning

Området består dels av igenväxande vall och åker på frisk-fuktig mark och dels av trädklädda åkerholmar och bryn.

Figur 10. Ett igenväxande bryn med ek och tall på åkerholme.

Åkerholmarna är igenväxande med ett äldre trädskikt bestående av främst tall och ek med enstaka äldre granar och ett yngre trädskikt av främst björk, hägg och unggran. Buskskiktet utgörs huvudsakligen av en och måbär. Förekomst av spretiga, gamla enskelett vittnar om tidigare ljusa förhållanden och en trolig beteshistorik. Holmarna är idag tätvuxna och de flesta av de äldre träd som formats av högre ljusinsläpp står idag trängda av bland annat yngre gran och hägg.

Fältskiktet på holmarna varierar och inkluderar både torrbacksflora (t.ex. sydvårbrodd, fårsvingel och smultron) och arter som annars brukar kopplas till lite näringsrikare och mer slutna miljöer (t.ex. hässlebrodd, lundgröe, storrams, rödblåra och kransmossa). Blandningen speglar troligen att holmarna har haft perioder av både mer ljus och igenväxning, eller att holmarna även förr i tiden hade vissa ytor som var slutna.

Utöver holmarna består skötselområdet av igenväxande odlingsmark som inte längre aktivt brukas. Marken kan även ha använts för bete tidigare. Numera domineras den av älggräs och högväxta örter. Videbuskar står spridda i de blötaste partierna.

Det är främst det äldre trädskiktet på holmarna som är av naturvårdsintresse idag men högväxta örter på fuktig mark som hävdas (gärna sent) har även betydelse för fågel- och fjärilsfaunan.

Om odlingsmarken återupptas för aktivt brukande berörs inte den av några skötselåtgärder.

Bevarandemål

Huvudsakligen öppen gärna hävdad mark och åkerholmar med brynzoner, gamla träd och bärande buskar. Åkerholmarna är relativt glesa där spärrgreniga träd får tillräckligt med utrymme och ljus för att trivas.

Skötselåtgärder

Restaurering

- *Röjning.* Igenväxande gran och sly röjs på åkerholmar. Gynna förekommande bärande träd och buskar (t.ex. hagtorn, skogstry, getapel och berberis).
- *Friställning.* Ljuspräglade träd och lämpliga efterträdare friställs.

Nyskapande

- *Stängsling.* Om betesdrift införs.

Löpande

- *Röjning.* Vid behov röjs igenväxningsvegetation.
- *Friställning.* Vid behov friställs ljuspräglade träd.
- *Bete.* Bete (helst sent betespåsläpp) återinförs. Det skulle bidra till att hålla markerna öppna och åkerholmarna glesa. Detta förutsätter att de öppna markerna inte återupptas för odling.

Byggnader

Beskrivning

Inga byggnader som förvaltas av reservatsförvaltaren finns i reservatet.

I övrigt finns två privatägda byggnader som sköts av respektive ägare: ett vindskydd/fågel gömsle i skötselområde A (vid de privata dammarna) och en mindre byggnad/jaktbod i skogen i skötselområde C.

Anordningar för friluftslivet

Se bilaga 4.1 för förslag till placeringar av anordningar.

Beskrivning

Inga anordningar eller anläggningar finns ännu för friluftslivet. I nuläget finns inte heller några vägar eller parkeringar inom eller i direkt anslutning till reservatsområdet.

Enskilda och ej hårdlagda vägar finns ett par hundra meter utanför reservatsgränserna och från flera riktningar.

Möjligheterna till att anordna lämplig parkering och tillgängliggöra området bör undersökas, till exempel genom kontakt med vägrättsinnehavare i eller i nära anslutning till reservatet.

Åtgärder för friluftslivet skulle kunna prioriteras till vissa målpunkter. Två platser föreslås här: en målpunkt vid Södra Ekevret där höjden erbjuder utsikt över det omgivande landskapet. Exempel på åtgärder här skulle kunna vara att anordna en stigslinga dit och placera ut t.ex. en sittbänk. En annan målpunkt skulle kunna iordningställas vid Kohälludden.

Bevarandemål

Lättillgänglig information om naturreservatet finns i området och denna bidrar till att förhöja upplevelsen av besöket. Reservatet stimulerar till naturupplevelser och ett aktivt friluftsliv. Friluftsanläggningar och anordningar ska hållas i gott skick och underlätta för besökare att uppleva området. Reservatets gräns är tydligt markerad enligt Naturvårdsverkets riktlinjer.

Skötselåtgärder

Nyskapande

- Undersök möjligheterna till vägåtkomst och eventuell parkering.
- Anordna en markerad stigslinga. Förslagsvis utåt området runt Bredgrund/Kohälludden. En annan slinga skulle kunna anordnas vid Södra Ekevret, i skötselområde B. Vid fuktiga partier utmed stigar och över diken bör spänger anläggas. Stigarna bör dras med hänsyn till fågellivet, t.ex. inte för nära vasskanten.
- Anordna målpunkter, förslagsvis vid Södra Ekevret och Kohälludden. Se förslag på åtgärder i beskrivningstexten ovan.
- Röj en rågång.
- Markera reservatets gräns med färg på träd samt med hörnstolpar.
- Sätt upp informationsskyltar om reservatet.

Löpande

- Städning och underhåll av parkering om sådan anordnas.
- Underhåll av stigar och spänger.
- Städning och underhåll av målpunkter.
- Røjning av rågång. Förstärk målning på träd och underhåll av hörnstolpar.
- Byte av skyltar vid behov.
- Tillsyn av anordningar.

Sammanfattning och prioritering av åtgärder

Denna tabell utgör underlag och stöd för förvaltaren vid planering av åtgärder såväl lokalt i naturreservatet Rörmar som regionalt i länet.

Skötselåtgärd	Prio	Kommentar	Skötselområde	Finansiering
Skapa/tillföra död ved	2		A, B, D, E	Skötselanslag
Røjning/utglesning av sly och igenväxningsvegetation (främst gran)	1		A, B, D, E, F, G	Skötselanslag
Friställning	1		B, C, D, E, G	Skötselanslag
Stängsling	1	För bete eller ev. lövföryngring	B, C, D, E, F, G	Skötselanslag
Skogsbete/bete	1		B, C, D, E, (F), G	Skötselanslag
Plockhuggning/utglesning	3		C, E	Skötselanslag
Slätter	2	För utvalda ytor	(D), F	Skötselanslag
Hydrologisk utredning	3		Alla	
Sätta upp informationsskyltar	1		Friluftsliv	Skötselanslag
Målpunkter: iordningsställa rastplats, stigslinga	3		Friluftsliv	Skötselanslag
Gränsmarkering	1	Inom ett år	Friluftsliv	Skötselanslag
Underhåll av parkering, gräns, informationsskyltar, stig och eventuella anordningar vid målpunkter	1		Friluftsliv	Skötselanslag
Uppföljning av skötselåtgärder	1	Efter åtgärd	Alla	Skötselanslag
Uppföljning av bevarandemål	1	Enligt uppföljningsplan	Alla	Skötselanslag

Upplysningar

Prioritering av skötselåtgärder

De ekonomiska resurserna utgör en begränsande faktor för verksamheten, vilket innebär att länsstyrelsen måste prioritera mellan åtgärder i länets alla reservat. Den slutliga prioriteringen och tidsplaneringen på länsnivå genomförs av länsstyrelsen.

Uppföljning av skötselåtgärder

Länsstyrelsen ansvarar för dokumentation av förändringar inom reservatet, inklusive skötselåtgärder. Dokumentationen bör ske med både anteckningar och fotografier. Skötselåtgärder ska följas upp för att kontrollera att de genomförda åtgärder överensstämmer med bevarandemålen. Status före och efter utförda skötselåtgärder ska dokumenteras.

Uppföljning av bevarandemål

Länsstyrelsen ansvarar för uppföljning av bevarandemål i reservatet i enlighet med riktlinjerna i Naturvårdsverkets rapport Uppföljning av skyddade områden i Sverige och länsstyrelsens översiktliga plan för uppföljning av skyddade områden i Uppsala län.

Uttag av virke

För fastigheter som omfattas av överenskommelse om intrångsersättning gäller följande. Virke och andra nyttor som faller ut i samband med naturvårdsåtgärder (och som av naturvårdsskäl inte ska lämnas i terrängen) tillfaller fastighetsägaren. Överenskommelse om intrångsersättning har tecknats med ägarna till fastigheterna Aspö 1:14, Aspö 2:4, Barkö 3:10, Norrskedika 10:7, Ytternuttö 6:1, Ytternuttö 1:5 och Drängsö 1:2.

Fornlämningar

Fornlämningar är skyddade enligt kulturmiljölagen (SFS 1988:950). För åtgärder som rör fornlämningar krävs samråd med länsstyrelsens kulturmiljöansvariga.

Kulturlämningar

Åtgärder som rör kulturlämningar ska ske i samråd med länsstyrelsens kulturmiljöenhet.

Sammanfattning av reservatsföreskrifter

Reservatsföreskrifterna sammanfattas här på ett tematiskt sätt för att reservatsförvaltaren snabbt ska få en överblick av de vanligaste frågeställningarna från sakägare och allmänhet. Sammanfattningen är inte en fullständig genomgång av reservatsföreskrifterna.

Vägar (inklusive vägdiken)

Befintliga körvägar (inklusive vägdiken) inom reservatet får underhållas.

Byggnader och andra anläggningar

Privatägda byggnader förvaltas av respektive markägare. Nödvändig röjning inom 5 meter till byggnaderna är tillåten.

Upplag m.m.

Tillfälliga upplag får upprättas av förvaltaren i samband med skötsel av området.

Stängsel och staket

Stängsel får sättas upp i reservatet för att möjliggöra betesdrift eller för att skydda lövföryngring. Stängslen ska förses med genomgångar där så behövs, t.ex. där stigar går genom betesområdet.

Underhåll av diken och dammar

Underhåll får ske av de diken och dammar som omfattas av tillståndsgiven vattenverksamhet. Dammarna i reservatet har anlagts enligt vattendom och får underhållas i enlighet med domen. För att underhålla övriga diken behöver tillstånd från länsstyrelsen inhämtas enligt föreskrift A11. Vid rensning eller underhåll av diken och dammar gäller de allmänna hänsynsreglerna i 2 kap. miljöbalken.

Jakt

Jakt får bedrivas i enlighet med gällande lagstiftning. I samband med jakt får okopplad hund medföras, snitslar och andra markeringar användas. Motorfordon, t.ex. älghugare, får framföras i terräng om det behövs för uttransport av fäلت vilt och under förutsättning att inga bestående skador i terrängen uppstår. Befintliga jaktorn markerade på karta (bilaga 2) och skjutgator i anslutning till dessa får underhållas. Nya jaktorn och siktgator kan uppföras på nya platser efter tillstånd från länsstyrelsen. Uppsättning av saltstenar och utfodring av vilt är inte tillåtet.

Bilagor

4.1. Skötselplanskarta

Källförteckning

Publicerade skrifter

- Alsén, M. & Kruys, N. Grön infrastruktur i Uppsala län. 2019. Meddelandeserie 2019:3 Länsstyrelsen Uppsala län.
- ArtDatabanken. 2020. Rödlistade arter i Sverige 2020. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Calissendorff, K. 1989. Namnspalten i Upsala Nya Tidning, s. 12, årgång 7.
- Ehnström, B. & Axelsson, R. 2002. Insektsnag i bark och ved. ArtDatabanken, SLU, Uppsala.
- Forslund, M. (red) 2015. Ansvarsarter och ansvarsnaturtyper i Uppsala län. Meddelandeserien 2015:03. Länsstyrelsen Uppsala län.
- Länsstyrelsen Uppsala län. 1986. Inventering av våtmarker i Uppsala län. 1. Rapport och bearbetning.
- Länsstyrelsen Uppsala län. 1995. Vitryggig hackspett. Länsplan för Uppsala län (del av storområde D). Meddelandeserien 1995:8.
- Länsstyrelsen Uppsala län. 1997. Kulturmiljöer i Uppsala län. Områden av riksintresse (del av objekt 65). Meddelandeserien 1997:13.
- Länsstyrelsen Uppsala län och Skogsstyrelsen. 2006. Strategi för formellt skydd av skog i Uppsala län.
- Länsstyrelsen Uppsala län. 2017. Länsplan för värdefulla lövskogsmiljöer i Uppsala län – för vitryggig hackspett med följearter. Meddelandeserien 2017:4.
- Mild, K. & Stighäll, K. 2005. Åtgärdsprogram för bevarande av vitryggig hackspett. Naturvårdsverket. Rapport 5486.
- Naturvårdsverket. 2010. Uppföljning av skyddade områden i Sverige. Riktlinjer för uppföljning av friluftsliv, naturtyper och arter på områdesnivå. Rapport 6379.
- Naturvårdsverket. 2012. Vägledning för svenska naturtyper i habitatdirektivets bilaga 1 NV-04493-11.
- Naturvårdsverket. 2012. Åtgärdsprogram för särskilt skyddsvärda träd. Rapport 6496.
- Naturvårdsverket. 2017. Åtgärdsprogram för vitryggig hackspett 2017–2021. Rapport 6770.
- Naturvårdsverket & Skogsstyrelsen. 2017. Nationell strategi för formellt skydd av skog. Rapport 6762.

Nitare, J. 2009. Åtgärdsprogram för kalktallskogar. Naturvårdsverket. Rapport 5967.

Nitare, J. (red.) 2019. Skyddsvärd skog – Naturvårdsarter och andra kriterier för naturvärdesbedömning. Skogsstyrelsens förlag, Jönköping.

Nordiska ministerrådet. 1984. Naturgeografisk naturindelning av Norden.

Rodebrand, S. 2011. Åtgärdsprogram för ängshök 2011–2015. Naturvårdsverket. Rapport 6465.

Upplandsmuseet. 1999. Jord och järn – Kulturhistoriska miljöer i Östhammars kommun.

Westin, A. Lennartsson, T. Ljung, T. 2022. Skogsbeten och bondeskogar. Historia, ekologi, natur- och kulturmiljövård. Riksantikvarieämbetet.

Opublicerade skrifter

Hunger P, & Stighäll K. 2004. Värdefulla skogar kring Forsmarksån – Länsöån – Rörmar.

Svenska Naturskyddsföreningen, Stockholm.

Kirppu, S. 2005. Lövskogsinventering vid Rörmar inom åtgärdsprogrammet för vitryggig hackspett. Skogsstyrelsen.

Skogsstyrelsen. 2007. Arbete med områdesskydd i Rörmar. Rapport 2007-05-13.

Digitala källor

Institutet för språk och folkminnen. Ortnamnsregistret. Arkiv-ID: 1953691.

Naturvårdsverket. Process att bilda naturreservat.

<https://www.naturvardsverket.se/vagledning-och-stod/skyddad-natur/process-att-bilda-naturreservat/>

Riksantikvarieämbetet. Fornlämningsregister, <https://www.raa.se/hitta-information/fornsok>

Skogsstyrelsen. Skogens pärlor, tillgänglig på

<https://kartor.skogsstyrelsen.se/kartor/>, citerad 2023/08/21

Historiska kartor

Lantmäteriet. Generalstabskartan. 1880. J243-92-1.

Lantmäteriet. Häradsekonomiska kartan. 1901-1906. J112-92-4.

Lantmäteriet. Ekonomiska kartan. 1953. Stummelbo J133-12i7g55.

Lantmäteriet. Ekonomiska kartan. 1953. Norrskedika J133-12i7h55.

Lantmäteriet. 1649. Sockenkartan. Börstils socken. Aktbeteckning A13-1:2.

Lantmäteriet. Annö nr 1-6, Storskifte på åker. 1759. Valö socken.

Aktbeteckning A113-2:1.

Lantmäteriet. Annö nr 1-6, Storskifte på åker. 1794. Valö socken.

Aktbeteckning A113-2:2.

Lantmäteriet. Barkö nr 1-4, Storskifte. 1769. Börstils socken. Aktbeteckning A13-4:1.

Lantmäteriet. Aspö nr 1-3, Ägomätning. 1706. Börstils socken. Aktbeteckning A13-2:1.

Lantmäteriet. Aspö nr 1-3, Storskifte. 1816. Börstils socken. Aktbeteckning A13-2:2.

Lantmäteriet. Ytternuttö nr 1-4, Storskifte. 1819. Börstils socken. Aktbeteckning A13-40:2.

Lantmäteriet. Ytternuttö nr 1-4, Laga skifte. 1842. Börstils socken. Aktbeteckning A13-40:3.

Övriga uppgifter

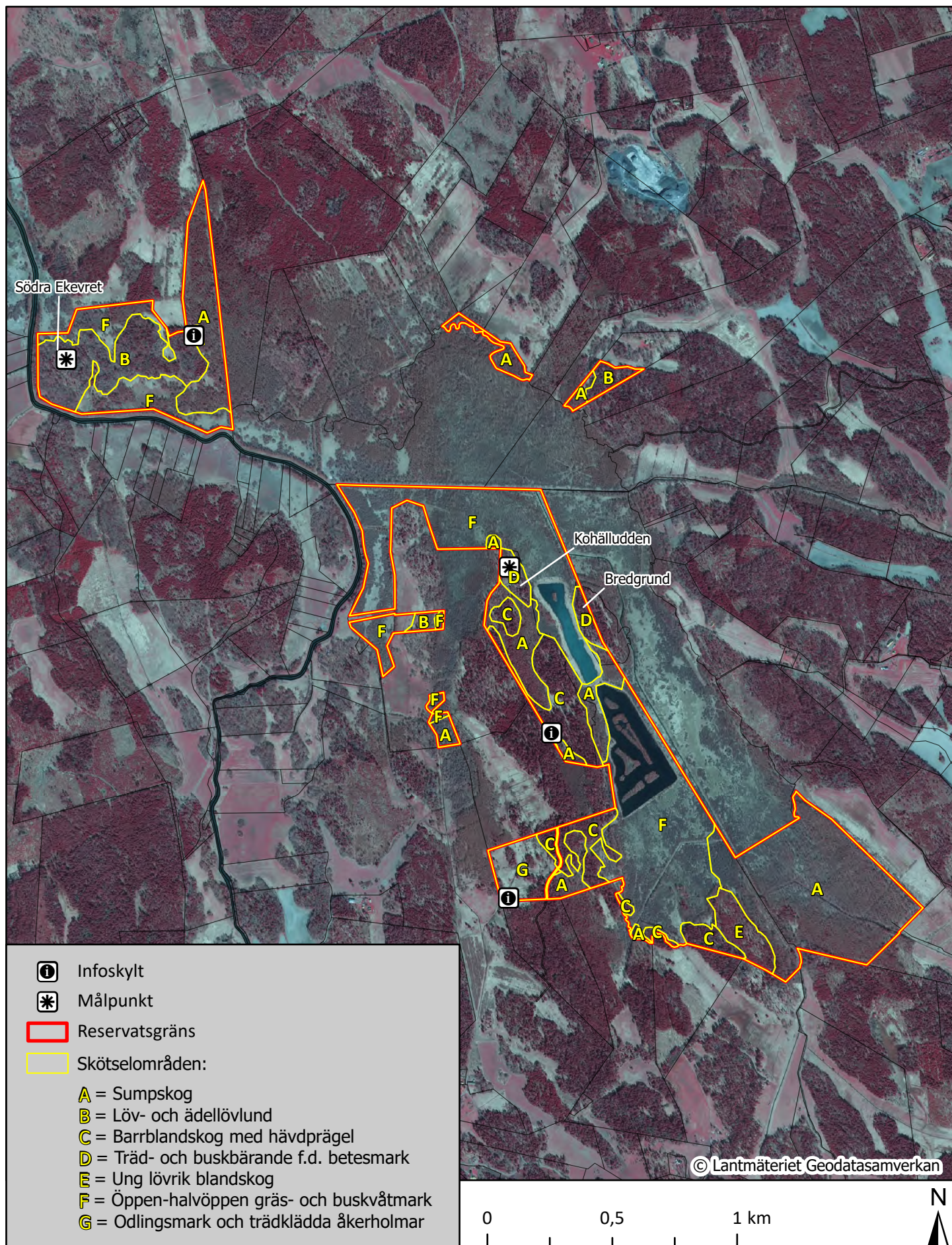
Kristoffer Stighäll, Naturskyddsföreningen

Stefan Björklund, Skogsstyrelsen

Sven Kihlström, Skogsstyrelsen

Sebastian Kirppu.

Skötselplanskarta

Du kan överklaga beslutet hos regeringen

Om du inte är nöjd med Länsstyrelsens beslut, kan du skriftligen överklaga beslutet hos regeringen.

Så här överklagar du beslutet

Länsstyrelsen måste pröva att överklagandet har kommit in i rätt tid, innan det skickas vidare tillsammans med handlingarna i ärendet. Därför ska du lämna eller skicka din skriftliga överklagan till Länsstyrelsen Uppsala län antingen via e-post; uppsala@lansstyrelsen.se, eller med post; Länsstyrelsen Uppsala län, 751 86 Uppsala.

Tiden för överklagande

Ditt överklagande måste ha kommit in till Länsstyrelsen **inom tre veckor** från den dag du fick del av beslutet. Du anses ha fått del av beslutet den dag det kungörs i ortstidning. Om det kommer in senare kan överklagandet inte prövas. I ditt överklagande kan du be att få ytterligare tid till att utveckla dina synpunkter och skälen till att du överklagar. Sedan är det regeringen som beslutar om tiden kan förlängas.

Ditt överklagande ska innehålla

- Vilket beslut som du överklagar, beslutets datum och diarienummer.
- Hur du vill att beslutet ska ändras.
- Varför du anser att Länsstyrelsens beslut är felaktigt.

Om du har handlingar som du anser stödjer din överklagan så bör du bifoga kopior på dessa. Kontakta Länsstyrelsen i förväg om du behöver bifoga filer som är större än 15 MB via e-post.

Ombud

Om du anlitar ett ombud som sköter överklagandet åt dig ska ombudet underteckna skrivelsen samt uppge sitt eget namn, adress och telefonnummer. Ombudet bör också bifoga en fullmakt.

Behöver du veta mer?

Har du ytterligare frågor kan du kontakta Länsstyrelsen via e-post uppsala@lansstyrelsen.se, eller via växeltelefonnummer 010-223 30 00. Ange ärendets diarienummer.